

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 40-41 (6881-6882)
1998 йил 26 май, сешанба

Сотувда эркин
нархда

СЎНГГИ ҚЎНҒИРОҚ

Сўнги қўнғирок
Хаяжонли дамлар.
Кўнгиллар аллақандай
туйғулар селобида...Қадрдон
даргоҳ оstonаларига меҳр-
лар бош уриб қайтаверади.-
Болалик, беғуборлик, илк му-
хаббат мамлакати бўлмиш
мактаб, бугун сиз билан хай-
рлашишни истаяётган она-
га ўхшайди. Бироқ сиз
кўкларга, келажакка бутун
борлигингиз билан талпиниб
турибсиз.

Азиз болалар.Энди буёғи
йўлларнинг ихтиёрида.Бу
айро йўлларнинг айролик-
лари сизни кўп бора учраш-
тирса-да илк дарсларни,
синфхоналарни, болалик
йўлларини, бу маъсум дам-
ларни қайтариб бера олмай-
ди.

Мана бугун Каттақўрғон
шароитидаги М.Тоғаев номи
20-урта мактабда ҳам юрак
япроғининг сўнги титроғи-
дек сўнги қўнғирок садо-
лари янграмоқда.Энг гўзал, энг
янги кийимларини кийиб яса-
ниб олган қизлар, болалар
хаяжондалар.Соғинчларга
сазovor бўлишини билган-
дек парталар, синфхоналар
мағрур жилмайиб турибди.
Шу дамда болалар билан суҳ-
батлашишнинг айна имкони
эканидан фойдаландим.

-Бугун роса хаяжонланяп-

сизлар-а?

Умиджон АСҚАРОВ:

-Биласизми, мактабимни
бугун жудаям яхши кўриб
қолдим.Қайси бир қилган
шўхликларим учун муаллим-
ларимдан, синфдошларим-
дан кечирим сўрагим келяп-
ти.Яқинда Тошкентга ўқиш-
га бораман.Банк коллежига
хужжат топширмоқчиман.
Биламанки, ҳозир барчамиз-
нинг орзуимиз олий ўқув
юртларига кириш.Мана шу
орзулар рўёбини соғинаман.

Наргиза РАСУЛОВА:

-Битираётганимиз қанча-
лар яхши.Негаки катта олий-
гоҳлар оstonасига яқин қол-
ди-да.Мактабдан кетиш...
Билмадим...

Зарбнинг оғриғи тушган-
да эмас, теккандан кейин
билинади-ку.

Хуршид МАМАТҚУЛОВ:

-Мактабни ташлаб кетяп-
миз деб ўйламайман.Нега-
ки, ҳар дам ҳаёлларимиз би-
лан бу ерга келиб турамиз.

Мен журналист бўлмоқ-
чиман.Синовларга қаттиқ
тайёргарлик кўряпман.Худо

хоҳласа Тошкентда кўриша-
миз...

Қаранг-а, нақадар олий-
жаноб интилишлар, ажиб
талпинишлар, гўзал орзулар!

Шу орзуларнинг тантана-
сини кўришни орзулаб қай-
тар эканман, кўчаларни
тўлдириб «каникуль» деб
хайқириб кетаётган бола-
ларни кўрдим.Уларнинг
хаяжонлари ҳам пўртанали,
ҳароратли эди.

Гулжамол Асқарова

ЭВЕРЕСТДА ЎЗБЕК БАЙРОҒИ

Маълумки апрель ойи бо-
шида Ўзбекистон альпинист-
лари дунёнинг энг юқори
чўққиси- ер сатҳидан 8848
метр юксакликдаги Эверест-
ни забт этиш учун жўнаб
кетишган эди.

22 май куни Ҳимолай вақ-
ти билан соат 16.30 да альпи-
нистларимиздан Рустам Ра-
жабов биринчи бўлиб Эве-
рест чўққисига кўтарилди ва
Ўзбекистон Давлат байроғи-
ни қадади.Шу муносабат
билан альпинистларимиз
Ўзбекистон Республикаси
Президенти Ислам КАРИ-
МОВ номига радиogramма
йўллашди.

ҲАФТАНИНГ ЕТТИ КУНИ

ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТА ЙИҒИЛИШИ

Мусулмон оламининг
буюк муҳаддис Имом Абу
Абдуллох Муҳаммад ибн
Исмоил ал-Бухорий тавал-
лудининг 1225 йиллиги то-
бора яқинлашмоқда. Юби-
лейга тайёргарлик кўриш ва
уни ўтказиш бўйича ташки-
лий қўмитанинг республика
Бош вазирининг биринчи
ўринбосари И.Жўрабеков
бошчилигидаги бир гуруҳ
аъзолари Самарқандда
бўлди.

Улар аллома абадий қўним
топган Челақ тумани Хар-
танг қишлоғидаги зиёратгоҳ-
да бажарилаётган қурилиш
ва бунёдкорлик ишларини
кўздан кечиришди.

АДИБНИ ҚУТЛАБ

Ўтган ҳафта Ҳамза номи-
даги Ўзбек Давлат академик
драма театрида таниқли ади-
б, Ўзбекистон халқ ёзувчиси
Одил Ёқубов таваллудининг
70 йиллигига бағишланган
кеча ўтказилди. Уни табрик-
лаш учун ёзувчилар, шоир-
лар, қўшни давлатлардаги
ҳамкасблари, шогирдлари бу
ерга таширф буюришди. Кўп
йиллик халол меҳнати, ўзбек
адабиётини ривожлантириш-
га қўлган ҳиссаси ҳамда иж-
тимоий ҳаётда фаол қатна-
шаётгани учун Одил ЁҚУ-
БОВ Ўзбекистон Республи-
касининг Фахрий ёрлиғи би-
лан мукофотланди.

БОЛАЛИК ИМТИҲОНЛАРИ

Озод Ўзбекистонимизнинг барча мактабларида им-
тиҳонлар бошланди.Беғубор болаликнинг хаяжонли,
унутилмас имтиҳонлари...Келажакка талпинган юрак-
нинг билим синовлари ҳар гал бошқача бўлади.

Тошкент шаҳридаги 237-мактаб ўқувчилари жисмо-
ний тарбия машғулотларидан имтиҳон топширишяпти.

«Болаларнинг соғлом,баққувват бўлиб ўсиши кела-
жакнинг қувватли бўлишига оstonадир,-дейди 4-синф
ўқувчиларидан имтиҳон олаётган мазкур фан ўқитув-
чиси Неъмат Абдурасулов.-Мана шу болаларнинг
ичида келгусида Ватанимиз шарафини ҳимоя қилади-

ган жаҳон чемпионлари борлигига ишонаман».

Шу мактабнинг 11-синф битирувчилари ҳам жисмо-
ний тарбия назариясидан сўнги имтиҳонларини бош-
лаб юборишди.Ўқитувчи Мухлиса опа Ҳошимжонов-
нинг шодлиги чексиз.Чунки ўқувчилар имтиҳонларни
аъло баҳоларга топширяптилар.

Сураткаш Равиль АЛЬБЕКОВ

БИР САВОЛ САБАБ...

Иқтидорли, илмга чанқоқ, лаёқатли болалар, дейишади ушбу билим маскани ўқувчилари ҳақида. Ўз касбининг чинакам фидойилари, мураббий ва муаллим бўлиб дунёга келганлар, дея олқишладиди бу даргоҳ устозларини. Хуллас ҳикоя қилмоқчи бўлганимиз пойтахтимиздаги 70-ўрта мактаб тўғрисида кўп маротаба ўқиган ва эшитгансиз. Биз бугун қутлуғ масканнинг икки синфи ҳақида сўзламоқчимиз. Бунга бир савол сабаб бўлди.

жа, Жаҳонгир, Ҳаётбек, Сухроб ва бошқалар ота-онанинг фарзандига бўлган меҳри ва чеккан заҳматларини ҳеч нарса билан ўлчаб

масканининг юкори синф ўқувчилари бўлажак имтихонларга қизгин ҳозирлик кўришмоқда. Ўтилган дарсларни гуруҳ-гуруҳ

ОИЛАНИНГ САРМОЯСИ

-Сизларни кўп макташадиди. Айтинг-чи, бошқалардан фарқингиз нима? савол бердик 9-«А» синф ўқувчиларининг бирига. У бизга жавобан шундай ҳикоя бошлади.

-Бундан икки йил аввал

ҳар куни ўрганардик. Бизнинг қизиқиш ва ҳаракатларимиз албатта устозларимиз назаридан четда қолмади. Кунларнинг бирида мактабимизга «Тадбиркор-банк» бошлиғи Дилмурод-ака Расулов келадилару,

лаш.

ОТА-ОНАМ СУЯНЧИФИМ

Кексаю, заиф бўлиб қолган отасини кўтариб юриб, едириб ичираётган бир инсофли зот, сўз мавриди келиб отасига: «Эй, муҳтарам ота! Сизлар ёш вақтимда мени қандай тарбия этган бўлсангиз, мен ҳам шундай тарбия этмоқдаман. Фикримга кўра оталик ҳаққига вафо этдим, сизнинг машаққатларингиз ҳаққини «бердим», деганида бунга жавобан отаси: «Эй азиз ўғлим Сендан Оллоҳ рози бўлсин. Тарбиянгдан мен рози, ташаккур билдираман. Лекин мен сенинг йигитлик кунларингни кўриб роҳатланмоқ ниятида узоқ умрлию, саломат бўлмогингни умид қилиб тарбия этганим ҳолда, сен балки, менинг дунёдан ўтмогимни орзу қилиб тарбия қилмоқдасан. Зеро, менинг истиқболимдан умиду фойда йўқдир. Энди аҳвол бундай бўлганида менинг

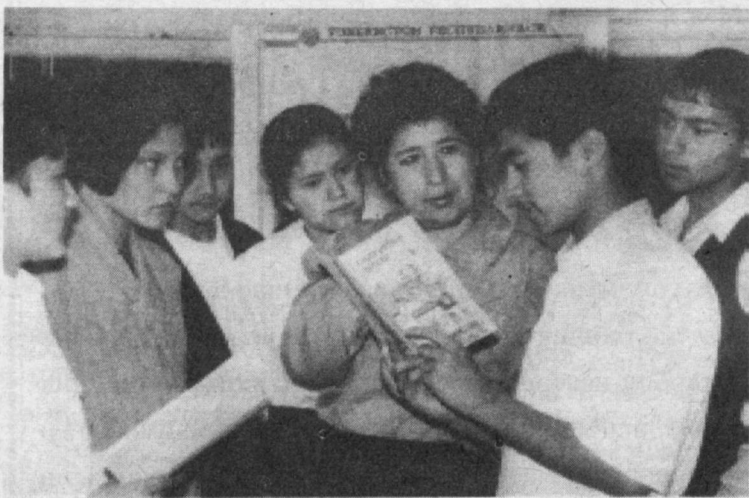
ҳам худди ҳозиргидек синфимиз билан ҳаммамиз иқтисодни ўрганишга қизиқардик. Кунларнинг бирида қўлимизга Бахтиёр Каримовнинг бир мақоласи тушиб қолди. Унда оила сармойасини қандай кўпайтириш мумкинлиги ҳақида гап боради. Дарсдан сўнг синфдошларим билан мақолани ўқиб ўргандик, муҳокама қилдик.

Сайёранинг ота-онаси оладиган маош ўн икки минг сўмни ташкил этади. Улар меҳнат қилаётган ҳиссдорлик жамиятининг акциялари ҳам бор. Акция сотиб олган ота-она бунинг эвазига пул кўринишида дивидент олишади. Карим ака менежер бўлгани учун иш ҳақидан ташқари корхона кўраётган фойдадан ҳам пул олади, яъни тадбиркорлик фаолияти учун даромад кўради. Буларнинг бари йиғилиб, оилада ортикча пул жамғарилди. Маблағни банкка қўйиб,

ПРОЦЕНТ олиш ёки ижарага бериш, ижара ҳаққи, яъни РЕНТА олиш мумкин...

Биз иқтисодий терминларни ана шунақа тарзда

ёш банкирлар синфини очиш ҳақида гап-сўз бўла бошлади. Орадан кўп ўтмай банк ассоциацияси томонидан ёш банкирлар синфи очилди. Унга танлов асосида 24 нафар синфдошларимиз қабул қилинди. Бизга психология, чет тили (инглиз), мате-

матика фанлари чуқурлаштириб ўргатилади. Айни кунларда Сирожиддин Икромов, Камола Юсупова, Нодир Саидов, Муҳаббат Темирова, Севара Иброҳимова сингари аълочи ўқувчилар бўлажак имтихонларга кунт билан тайёргарлик кўришмоқда. Устозларимизнинг мақсади келажакда мустақил юртимизга зарур ва асқотадиган мутахассислар тайёр-

тарбиям билан сенинг тарбиянг қандай тенг бўлар», деган экан.

5-«А» синф ўқувчилари ўқув йили охиридаги тарбиявий соатда синфдошлари Дилфуза тайёрлаб келган «Фарзанднинг бурчи нима?» деб номланган ҳикоясини муҳокама қилишди.

Болалар ўртасида баҳс қизигандан қизиди. Айниқса ўғил болалар Улуғхў-

бўлмаслиги ҳақида гапиришди.

Булардан хулоса шуки, баҳс мунозарага яқун ясади устоз Юлдуз опа Азизхўжаева, болалар агарда ота-оналарига муҳаббат билан хизмат қилсалар, ўз болаларидан ҳам шундай хизмат кўрадилар. Бунинг акси бўлса-чи, уларга қачондир бу ҳур-

бўлиб савол-жавоб орқали мустаҳкамлашяпти, билмаганларини устозларидан сўраб ўрганишяпти. Устозлар бўлса ўз навбатида шогирдларининг билимлари мустаҳкам бўлиши, ҳаётда ўз ўринларини топиб халққа, Ватанга хизмат қилишларига меҳнатларини аяшмаяпти.

Матлуба ШУКУРОВА

матсизлик ўз болаларидан қайтар экан.

Йиғилишнинг навбатдаги қисми ёзги таътилни ким қандай ўтказиши ҳақида эди. Болалар бирин-кетин ўз режаларини ўртага ташлашди. Дилором, Барно, Сайёра, Раъно, Дилдора, Гулноралар «Зилола» оромгоҳига боришлари, би-чиш-тикишни, пазандаликни ўрганишлари, баъзилар ҳатто телевидение орқали бериладиган болалар кўрсатувларида қатнашмоқчи эканликлари ҳақидаги орзуларни айтишди.

Ҳаётбек, Сухроб, Улуғхўжа, Жаҳонгир ва бошқа ўғил болалар ёзда ташкил этилажак футбол, каратэ тўғараклари машғулотларида соғлиқларини янада мустаҳкамламоқчи эканликлари ҳақида гапиришди.

Айни кунларда билим

СУРАТЛАРДА: Фидойи ўқитувчи Ақида опа Пирмуҳамедова ҳаётининг 40 йилини болаларга математика фани сирларини ўргатишга бағишлаган.

Тарих фани ўқитувчиси Ўғилжон опа Саидова-Олий тоифали муаллима. У 20 йилдан буён касбини ардоқлаб келмоқда.

3-4-5-«А» синф ўқувчилари устозлари билан

Р.АЛЪБЕКОВ олган суратлар.

-Нима бўлди? Нега йиғлаяпсиз?

-География ўқитувчиси «2» қўйди. Аляска қаердалиги эсимдан чиқувди.

ФРАНЦИЯДА ИНГЛИЗЧА ГАПИРИШАДИМИ?

Асосан содда-китмир болалар ҳаётидан катталар-боп асарлар ёзадиган та-никли адибимиз Анвар ОБИДЖОН собиқ Шўро иттифоқи даврида эълон қилинган тарихий ҳикоя-сида ғалати ҳодиса акс эт-тирилади: ўттизинчи йил-ларда Шохимардон тоғла-рида яшириниб юрган бит-та қўрбоши қўлга тушиб қолади. Уни керакли жой-га келтиришиб сўроқ қила-дилар. «Хўш, ниятинг нима?», деб сўрайдилар. «Ниятим- Олтиарикни СССР таркибидан ажра-тиб олишдан иборат эди», деб жавоб беради қўрбо-ши. «Олтиарикни СССРдан ажратиб олиб нима қиласан?» деб тер-говни давом эттиришади. «Ундан кейин Олтиарикқа ёшасига бодринг экамиз», дейди қўрбоши. «Кейин-чи?», «Кейин бодрингни Америкага элтиб сота-миз...»

-«Америкаликлар дори-ланган бодрингни ейиш-майди=ку?!»

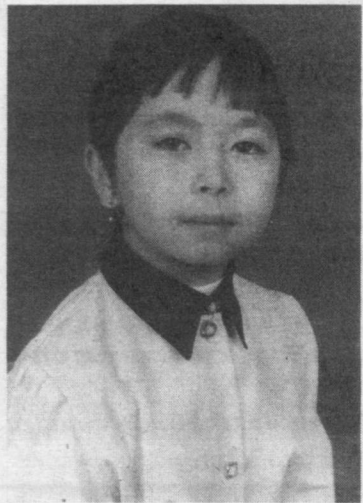
-«Ейишмаса, мажбур қиламиз! Нима, америка-ликларга бодринг едира ол-тасак, Олтиарикни СССРдан ажратиб олиш-дан нима фойда!» деб ажаб-ланади қўрбоши.

Албатта, Анвар ака ярим ҳазил-ярим чин латифа ба-хонасида «мунис жасо-

рат» ини намоён этган эди.

Биз суҳбатлашган Ка-мола ҳам нимаси билан-дир юқорида келтирилган латифа қаҳрамонига ўхшаб кетади. Хусусан, у инглиз тилини ўрганипти, аммо Францияга боришни ис-тайди...

Камола ҚАРШИЕВА. Тошкентдаги 174-бошлан-ғич умумтаълим мактаби-

нинг 1-«В» синфида ўқий-ди. Аълочи. Хулқи- наму-нали. Яқинда Камолалар хонадонидан янги меҳмон пайдо бўлди. Энди унинг жажжи синглиси бор.

-Исми нима бўлди?

-Маржона бону.

-Бу исми ким топди?

-Адам билан ойимлар.

-Маржона бону кўпроқ кимга ўхшайди?

-Билмадим... Катта бўлса кимга ўхшаши би-линади.

-Кимга ўхшашини ис-тардинг? Қанақа эртак-

ларни биласан?

-«Зумрад ва Қиммат», «Эгри ва тўғри»...

-Ўқитувчиларинг эр-так айтиб берадимми?

-Ҳа.

-Ўқитувчини «устоз» дейсизларми?

-Ҳа.

-У кишининг исми нима?

-Азиза опа.

-«Устоз» - эркак киши-га нисбатан шилатилмай-димми?

-Ўзбек тилида «род» бўлмайди.

-Шунақа-ю, лекин Ка-мол ўғил боланинг исми, Камола эса...

-Бари бир қоида бўйича «род» йўқ-де...

-Тўғри. Айт-чи, катта бўлсанг ким бўласан?

-Врач.

-Уколдан қўрқмайсан-ми?

-Йўқ.

-Врач бўлиш учун нима қилиш керак?

-Устозимиз Азиза Фар-ҳадовна, кўп ўқиш керак, дейдилар.

-Хорижий тилларни ҳам билиш керакми? Ахир, мадади Сино (медицина) ходимлари асосан лотин тилида иш юритадилар...

-Мен ҳам инглиз тили-ни ўрганипман. Рус тили-ни биламан.

-Яхши. Қайси мамла-катга боришни истайсан?

-Энг аввало, Франция-га боришни хоҳлайман.

-Футбол бўйича жа-ҳон чемпионатини кўрмоқчимисан?

-Йўқ, бошқа мамлакат-ларга қараганда менга Франция кўпроқ ёқади.

-Францияда инглизча гапиришадими?

-Французча гапириша-ди, лекин инглиз тилини дунёнинг ҳамма жойида ту-шунадилар.

-Бизнинг шаҳарда ҳам тушунишадими?

-Билмадим.

-Ўзбекистоннинг қай-си шаҳарларига борган-сан?

-Самарқанд, Шахри-сабз...

-Ўзбекистонда яна қай-си шаҳарлар бор?

-Бухоро, Фарғона, Ан-дижон, Янгийўл...

-Синфингда нечта ўқувчи бор?

-Ўттиз иккита.

-Бирортасини ёмон кўрасанми?

-Йўқ, ҳаммасини яхши кўраман. Айниқса, Наврўз, Гулноза, Ситораларни жуда яхши кўраман.

-Ўғил болалардан ях-шиси борми?

-Жалолитдин яхши.

-Хоразмда Жалолитдин Мангуберди исмли баҳо-дир ўтганини эшитганми-сан?

-Эшитганман.
-Қайси шоирларни би-ласан?

-Алишер Навоий, Мир-зо Бобур...

-Синфингда ўғил бола-лар билан қиз болалар уришмайдими?

-Деярли уришмайди...

-Мактабда-чи?

-Умуман, ўғил болалар доимо қиз болаларни хур-мат қилиши керак.

-Камола, мана, ўқув йили якунланяпти. Ёзги таътилни қаерда ўтқа-засан?

-Билмасам.

-Ёзги таътилни қаерда ўтказишни истардинг?

-Францияда...

Камоланинг жавобини эшитиб, жиддий тортдим: агар камина «сеҳрли қал-поқча» соҳиби бўлсам эдим, албатта, уни «аъло-чи» қизалоқнинг бошига кийдириб қўяр эдим. Аф-суски...

Бола БАХШИ
суҳбатлашди.

УСТОЗЛАРИМНИ ЭСЛАБ...

Бугун Тошкентнинг гавжум кўчалари-ю файзли хиёбонла-ри, автобус ва метронинг ҳам об-хавоси ҳар доимгидан бош-қачароқ, ўзгариб қолгандек-ми-ей... Ишга шошаётган ёки иш-дан қайтаётган вақти тигиз ин-сонлар ҳам негадир бугун ўзла-рининг доимий шошилишлари-ни эсдан чиқаргандек, нигоҳла-ри эса кўчаларда тўп-тўп бўлиб сайр қилиб юрган йигит- қиз-ларга миҳланади. Ёшлар дои-мий мактаб кийимларида бўлса-лар-да, уларни бир-бирига ўхша-тиб турадиган бир сир бор. У ҳам бўлса кичкинагина шойи-лентага боғланган кўнғирокча-дир. Ёшларнинг кўксигаги кўнғирокчаларнинг нафис жа-ранги юракларида бир умр ёди-да қолади. Охирги кўнғирокнинг садосидан сархуш ёшлар мак-табни битириб, катта ҳаётга кадам қўйганларидан шунақан-ги мағрур эдилар-ки!

Бу йигит-қизларнинг юриш-туришидан ва бегубор кулгула-ридан уфуриб турган ёшлик та-танаси, кўзларида чараклаб тур-

ган бахтиёрлик туйғуси ҳаёлла-римни сочиб, узоқ-узоқларга олиб кетади, юрагимда соғинчга ўхшаш қандайдир махзун туйғу уйғотади. Хар йили «Сўнгги кўнғирок» тантанаси ўтқизил-диган куни ўзим ўқиган Занги-ота тумани Мирзо Улуғбек ном-ли жамоа хўжалигидаги 16-мак-табга бориб кадрдон ўқитувчи-ларимни кўриб келишга чоғла-наман. Лекин, орадан роппа-роса 17 йил ўтиб кетибди ҳамки, «Сўнгги кўнғирок» ўтқизил-диган куни қандайдир бир ишим чиқади-ю, режам яна бир йил ортга сурилади. Хар сафар ҳам хотиралар оғушида қолавера-ман. Хотиралар-ки, уларни йил тугул асрлар ҳам ўчирилмас...

Бошланғич синфда ўқиб юр-ган кезларимизда ҳар йили ба-ҳорда «Табиат экскурсияси»га чиқардик. Ўқитувчимиз билан бирга Бўзсув атрофларидаги хушманзара ерларни кезиб, гул-лар териб, очиқ табиат қўйнида нонушта қилардик. Бўтакўз ва чучмома, мойчечак ва лолақиз-ғалдоқлар қийғос ўтлоқларни

танлаб, дастурхон ёзардик ва оналаримиз тайёрлаб берган ов-қат ва ширинликларни ҳамма-миз бирга баҳам кўрардик. Гул-лар ва капалаклар ҳамроҳлиги-да, асалариларнинг мусикаси-ни тинглаб ов қатланиш шуна-қанги роҳат эдики! «Табиат эк-скурсияси»га муаллимларимиз шунчаки ўқув дастурида белги-ланганлиги учунгина эмас, бал-ки бажонидил чиқишар, қизлар билан бирга гуллар теришар, мойчечак ва бўтакўзлардан гул-чамбар ясашни ўргатишарди. Бошига бўтакўз ва чучмомадан гулчамбар таққан муаллимла-римиз бир зумда ёшариб, ўқув-чи қизчаларга ўхшаб қолишар-ди.

Муаллимларимиз ўзлари се-зиб-сезмаган ҳолда бизга ўзаро иноқ яшаш ва она табиатни се-виб-ардоқлашни ўргатишар экан. Зеро, бу ёруғ оламда ти-рик жон борки, у хоҳ қумурсқа-ю капалак ёки типратикан-у ода-мизод бўлсин, барча-барчаси она Табиатнинг фарзандидилар.

Бошланғич синфда ўқитган муаллимларимиз Каромат опа ва Қизларгул опа, адабиёт ўқитувчимиз Карима опа хоти-рамда гуллар куршовида тур-ган ҳолда мухрланиб қолганла-

р. Карима опа синфимизда ўқитувчигина эмас, балки қиз-лар учун дугона, ўғил болалар учун сир сақлай оладиган дўст эдилар. Менинг ҳам охи-роқибат адабиёт деб аталмиш мўътабар ва машаққатли йўлдан кетишимга ҳам Карима опа са-бабчи бўлгандир, эҳтимол...

Тўғрисиўзликда Галилейга ўрнатилган физика ўқитув-чимиз Билол ака Аблаев биз учун адолат рамзи эдилар. Жис-моний тарбия ўқитувчиси Ра-фаэль ака Байчурин эса бизлар-нинг соғлом бўлиб ўсишимиз учун бирам куйиб-пишардилар-ки! Куйинчак Эмма Эмиралие-ва ва қалби дарё Виктор Нико-лаевич Ли жон куйдириб тил ўргатишган.

«Тил билган-эл билади», дер-ди Виктор Николаевич. Расм ўқитувчимиз Бадриддин ака Орипов эса синфдаги ҳар бир болани камида Микеланжело ёки Рафаэль даражасига етқа-зишга уринадилар. Гарчи Ми-келанжелога етолмасак ҳам те-варак-атрофимиздаги гўзаллик-ларни англаб етдик, ҳар бир кунимиздан гўзаллик яратишга ўргандик. Синф раҳбаримиз Шарофат опа Тўйчиевадан-ку, ёзги таътил пайтида ҳам қочиб

Соғинч

кутулиб бўлмасди. Керак бўлиб қолсак, ерининг тагидан бўлса ҳам қидириб топиб олардилар.

Мана бу йил ҳам мактаблар-да «Сўнгги кўнғирок»лар ян-гираяпти. Мен эса яна устозла-римни бориб кўролмадим. Фа-кат ўша бегубор, беташвиш-бе-ғам ёшлик остонасидан сакраб ўтган кунларимни эсладим, ха-лос. Эҳтимол, янаги йили...

Муҳаббат ЙЎЛДОШЕВА

Бобонгни мактабга таклиф қил, келсинлар.
-Хўп. Аммо нимага бобонни чақираяпсиз?
-Даданг билан бир гапла-шиб қўйсин. Кейинги пайтлар-да иншонингда хото кўпайиб кетди.

Мехр билан даволайман

Менинг Замира холам шифокорлар. Уларни ҳамма жуда ҳам ширин сўз доктор деб ҳурмат қилади. Онамнинг айтишларича, одамни фақат ёмон сўз ва ғам касал қилар экан.

Мен баъзи бир врачларни танийман. Улар ниҳоятда баджаҳл, худди мўмин қас-собга ўхшайди. Қизиқ, улар қандай қилиб бемор кишини

даволаши мумкин?

Мен бир куни шамоллаб, касалхонага тушиб қолдим. Касалхонадаги докторлар мени кўришга киришганда ўз қизларидай эркалаб, ширин-сўзлик билан муомала қилишганини кўриб, кўнглим тоғдек кўтарилиб кетди. Ишонмайсиз, бир ой ётишим керак эди, мен эса врачларнинг меҳрибонлиги туфайли 7 кунда

тузалиб кетдим. Мен ҳам мактабни тугатиб, билимдон, ширинсўз шифокор бўлмоқчиман. Шунинг учун ҳам шу пайтдан ўзимни шу касбга тайёрлаб борапман.

Келгусида беморларни меҳр билан даволайман. Ўшанда ҳамма мени ширин сўз доктор деб ҳурмат қилади.

Махлиё Раҳмонова

ОТАЛАР ЁЗАДИ

ҚИЗИМ НИЛУФАРГА

Эсимда баҳорнинг шодуман оғи,
Қиру адирларда кўклар чиройи.
Олам гўзал экан кирови.
Борлиқ нурга тўлди, сен тугилган кун

Ҳаёт гўзал экан, қаранг қанчалар,
Япроқ қанот ёзди, гулу гунчалар.
Кўнглим қувончларга тўлди шунчалар
Қизим, Нилуфарой- сен тугилган кун.

Исмингни мезгадим, гуларга атаб,
Борлиқ, шодликларим, айлабон хитоб,
Сув гули Нилуфар жилоси офтоб,
Юрагим парчаси, сен тугилган кун.

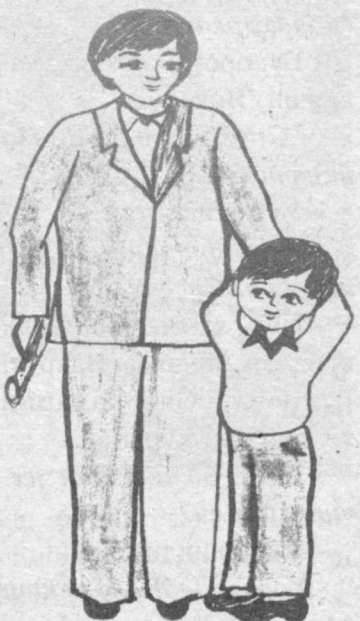
Ўттиз икки ёшим, ганимат фурсат,
Қалби пок дилларда бўлмас хусумат,
Руҳимни шод этар эътиқод журъат,
Умидим юлдузи, сен тугилган кун.

Мурғак кўзларинда олам мунаввар
Талпинганинг сари, меҳрим товланар.
Ҳали ҳеч нарсани билмасангда гар.
Армоним ушалгай, сен тугилган кун.

Нурсиз очилмагай гулларнинг гули,
Муҳаббатсиз йўқдир ҳаётнинг йўли.
Сен билан умримнинг боғлари сўлим.
Бу бахтдан нишона сен тугилган кун!

Камолинг тилайман бошингни силаб,
Буюк келажакка ташлагин одим.
Севиб ардоқлағай, Ватанинг халқинг
Бахту-иқболингга етсин муродинг!

Маҳмуджон ДОВУДКУЛ ўғли, Андижон вилояти, Улуғнор тумани 15-мактаб

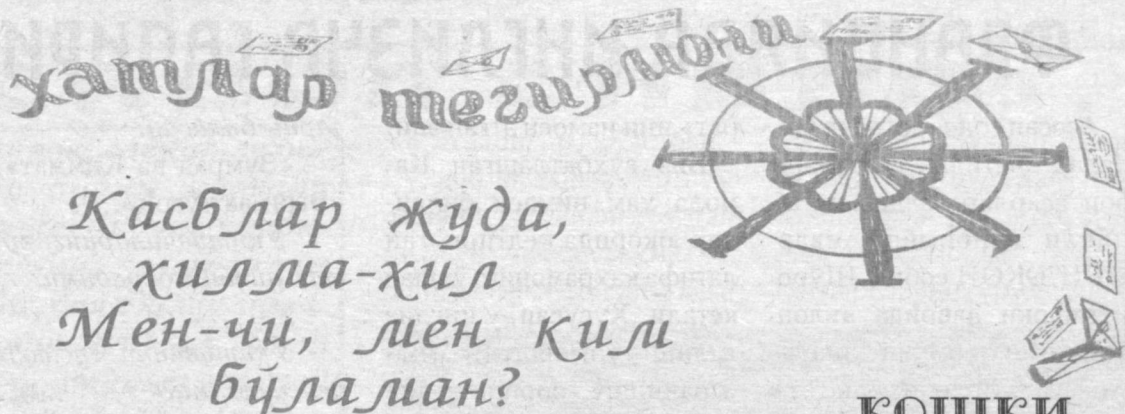
-Нечага кирдинг, бола-кай?

-Ўйда 6 ёшдаман, мактабда 7, автобусда 4 ёшдаман

ТИЛ БИЛГАН - ЭЛ БИЛАДИ

Мен оилада кенжа фарзандман. Ойим тил-адабиёт фани муаллима-си, опам тикувчи. Баъзан бўш пайтларида ойим ҳам қўл машинасида кўйлақлар, шимлар тикадилар. Мен ҳам опам билан ойим бичиб тикадиган пайтларида, диққат билан назар соламан ва андоза олиб қўғир-чоқларимга шимлар, кўйлақлар, юбкалар тикаман. Менинг тикишимни кўрган дугоналаримнинг ҳаваси келади.

Мактабда ҳам жуда яхши ўқийман. Айниқса, француз тили фанига қизиқаман. Бизнинг қадимий Бухоромизга тез-тез хориждан меҳмонлар келишиб, унинг муқаддас жойларини зиёрат қилишади. Хорижликлар тилида шахримизни таърифлаб берадиган таржимон ўзбек

Касблар жуда, хилма-хил Мен-чи, мен қили бўламан?

Таҳририятимизга Ўзбекистонимизнинг турли вилоятлари, туманлари мактабларидан роса кўп мактублар келяпти. Улар ўзининг ранг-баранглиги, ҳозиржавоблиги билан бизни қувонтирмоқда.

Айниқса, Бухоро вилояти Фиждувон туманидаги мактабларда ўқиётган ўқувчилар бизга жуда кўп ёзишмоқда. Улар шунчаки ёзишмайди, балки илм-маърифатга, маънавиятга, келажакка талпинишларини ёритиб беришади.

Бугун биз уларнинг изланишларини ҳисобга олган ҳолда саҳифамизни мазкур тумандаги 4-мактаб 5-синф ўқувчилари мактублари асосида тайёрладик. Биз бу саҳифа учун мактаб ўқувчи ва ўқитувчиларига ўз миннатдорчилигимизни билдирамиз.

Азиз болалар, сиз ҳам бизга мактублар ёзишга шошилинг. Қани ким кўп ва хўп ёзади?

ЁЗГИМ КЕЛАВЕРАДИ

Ҳар бир инсон келажакда ўзи орзу қилган касбни эгаллашга интилади. Менинг эса тинмай шеър ёзгим келаверади. Хатто дарсда ўтирганимда ҳам юрагим завқланиб ўқитувчимдан яшириб шеър ёзаман. Билмадим, бу одат яхшими, ёмонми, барибир шеър тўқишни яхши кўраман.

Менинг дадажоним шоир эмаслар, аммо бўш пайтларида ижод билан шуғулланадилар. Мен ёзган шерларни ўқиб: «Ўзимнинг шоира қизим» дейдилар. Уларнинг ишончларини албатта оқлайман. Келинг, яхшиси сизнинг эътиборингизга яқинда ёзган кичик шеъримни ҳавола қилмоқчиман.

Шеърим хақидаги фикрингизни билишни жуда хо-лайман. Балки шу баҳонада дўстлар ҳам орттирарман.

-Чучмомахон
Сиз қайлардан келдингиз?
-Сизни излаб
Дарров била келганим
-Чучмомагул,
Сизга ёниб келганим
-Дўппингизни
Унга гулим берсангиз,
Тақаман.

Лайло ФОЗИЛОВА

КОШКИ ШУНДАЙ БЎЛСАЙДИ...

Менинг онажоним зардўз. Бизнинг Бухорода зар ипларда кашта, дўппи, кўйлақ, халат тикадиган аёлларни зардўз дейишади. Бу ҳам бир касб, касб бўлганда ҳам анча машаққатли касб.

Сиз бизнинг маҳалламизнинг келинчакларини ҳеч кўрганмисиз? Уларнинг устидаги халат, кўйлақ, дўппиларни онам тикадилар. Улар куёш нурида шунақа ҳам чиройли товланадики, асти кўяверинг.

Онажоним дўппи тикаётганларида уларнинг нафис ҳаракатларини кузатиб роса ҳавасим келади. Мен ҳам зар-ипада кашта тикишни анча ўрганиб олдим. Яқин кунларда ўзим тикаётган дўппини тугатаман. Қўшнилар айтишича, мендан ажойиб зардўз чиқармиш, кошки шундай бўлсайди. Мен бу хунарни ўрганиш баробарида дарсларимни ҳам аъло баҳоларда ўқиб борапман.

Сизга бир қарз гапни айтиб кўяй: мабода бухороча дўппи ёки халатга ҳавасингиз кетган бўлса бизникига келинг. Сизга тез кунда онажоним билан бирга тикиб берамиз.

Зебунисо Раҳмонова.

УЛАРГА ҲАВАС ҚИЛАМАН

Мен оилада учинчи фарзандман. Уйимизда каттагина китоб жавони бор. Дарсдан бўш пайтларимда мана шу жавондаги китобларни ўқийман. Албатта ҳаммасини эмас, ўзимнинг ёшимга муносибларини.

Айниқса, газета-журналларни қолдирмай муталаа қилишни яхши кўраман. Улардаги ранг-баранг долзарб мавзуларни кўтариб чиқаётган мақолалардан завқланаман. Журналистларга мазза-да, каерда ноҳақлик бўлса танқид қилиб дарров уни барта-раф қилишга кучи етади.

Яхши инсонларнинг меҳнатини эъзозлашади. Аммо баъзан нотўғри йўлга ки-

риб жамиятимиздаги баъзи бир иллатларни ҳас-пўшлаб ўтган журналистлар ҳақида ҳам эшитиб қолиб жаҳлим чиқади. Мен мактабни тугатиб ҳақиқат йўлидан чиқмайдиган журналист бўлмоқчиман. Ҳозирги кунда ўзининг ҳалоллиги, ҳозиржавоблиги билан халқ меҳрини қозонган журналистларимизга ҳавас қиламан.

Азиз «Тонг юлдузи», бундан буён сенга тез-тез мақолалар ёзиб тураман. Ким билади, балки келажакда журналист бўлганимда биргаликда ишлармиз.

Дилдора АЗИМОВА

ЁШ ИҚТИСОДЧИ

YOSH IQTISODCHI

“Тонг юлдузи”га илова
иқтисодий газета

Ўқишибди

Қишлоқ

МАКТАБИ МЎДАСИ

Хурматли “Ёш иқтисодчи” ижодкорлари. Газетангизнинг 14 апрель сониди чоп этилган Асқар Шокирнинг “Мактаб мўдаси” мақоласини синфимиз ўқувчилари билан биргаликда ўқиб чиқдик ва муҳокама қилдик. Мен мактабимизда мўдага кирган урфлар тўғрисида ёзиб юборишга ният қилдим.

Бизнинг мактабда шаҳардагидек костюм-шим, бўйинбоғ эмас, аксинча “ола-була” кийим мўдага кирган (ҳамма топганини кияди).

Қиз болалар ҳам унчалик “ажнабийча” кийинишмайди. Бирови “шёлк”, бирови “креп”, “велор”, “кремплен” каби газламалардан кўйлак тиктириб киядилар (қишлоқ барибир шаҳар бўлмайди).

Калта ва тор кўйлакларни бизда ҳеч ким киймайди (қишлоқ ҳаётига мос эмас).

Ўғил болалар учта ёки тўртта китобни қўлтиқлаб келаверишади (бизда ҳали дипломат кўтариш мўдага кирмаган).

Қизлар бозорда 150 сўм турадиган сумкани кўтариб юришади. Чарм сумкали қизлар онда-сонда учрайди (ҳар ким қўрибга ярашади).

Бизда баҳор фаслида “бигиз қадаш”, кузда “ланка” ўйинлари мўда бўлади.

Хунук қилиқлари билан етакчи бўлиб олган ўқувчилар ҳали бисёр.

Уйга вазифани қўчириб баҳо олиш бизда ҳали ҳам урф.

Битирувчилар орасида айниқса, қўшимча дарс олишга иштиёқ катта.

Нигора НАВРЎЗОВА,
Қўшработ туманидаги
Ҳ.Олимжон номи 55-ўрта
мактабнинг
10-синф ўқувчиси.

Ўқишаяпти

ҲАМИШАЛИК ЎЎЛДОШИМИЗ

Хурматли дўстим ва ёрдамчим “Ёш иқтисодчи”. Сенинг ҳар бир сонингни қанчалик орзиқиб кутишимни билсайдинг!

Сен ўзинг билмаган ҳолда менинг ишимда, ўқувчиларимга иқтисодиёт фанини очиб беришимда катта ёрдам қилаёсан. Аввало ўзимни таништирай.

Дилором Саттороваман. 1983 йил Тошкент Халқ хўжалиги институтини тугатганман. 14 йил колхозда иқтисодчи бўлиб ишладим. Ҳозирда сен газеталаринг саҳифасида ёритиб бераётган, телевидениеда иқтисодиёт кўрсатувларини олиб бораётган фан арбоблари Ёрқин Абдуллаев, профессор Ўлмасовлардан олган билимларни ўқувчиларга ўргатиш учун машаққат

билан меҳнат қилаёпман. Бу машаққатимни осон қилишда эса сен асосий кўмакчимсан. Чунки, болаларга етарли иқтисод китоблари йўқ, оддий ва тушунарли қилиб ёзилган дарсликлар етишмайди. Шунинг учун сендан илтимос, қийин иқтисодий мавзуларингни янада соддароқ қилиб ёритиб тургин. Ўқувчиларим сени жула қизиқиб ўқишади. Ҳар сонидagi бошқотирмаларни, ўйин майдончаси, турли кроссворд ва топшириқларни жон-жон деб иқтисод дарсидан кейин ҳам қолиб ишлайдилар.

Дилором САТТОВА,
Шофиркор тумани
49-ўрта мактаб ўқувчиси.

Дараклашади

БИЛИМЛИ МИНГНУ ЙИҚАР

Мактабимизда ранг-баранг тadbирлар бўлиб туради. Яқинда фанлар бўйича ана шундай танлов бўлиб ўтди. Унда 9-синф ўқувчиси Гулноза Йўлдошева мутлақ ғолиб деб топилди.

Гулнозанинг ютуғида ўқитувчилар Қосимжон Тожибоев ва Раънохон Усмоновларнинг ҳиссаси катта бўлди.

Наргиза УСМОНОВА,
Пахтабод туманидаги 35-ўрта
мактабнинг 9-синф ўқувчиси.

МОҲИР МОҲИРА

Яқинда мактабимизда Оила йилига бағишланган “Қизлар ҳаётга тайёрийми?” мавзусида қизлар кўрик-танлови бўлиб ўтди. Кўрик-танловда мактабнинг 8-9-синф ўқувчилари иштирок этиб, 5 шарт бўйича ўзаро куч синашдилар. Танловда барча шартларни тез ва тўғри бажарган Моҳира Юсупова, Сайёра Мирзадавлатова, Тўхтаҳон Охуновлар ғолиб деб топилдилар. Айниқса, 8-“А” синф ўқувчиси Моҳира Юсупованинг бурро жавоблари, тез ва чаққон ҳаракатлари йиғилганларнинг олқишига сазовор бўлди.

Қизиқарли ўтган беллашув сўнггида мактаб хотин-қизлар кенгаши раиси Сафия Муллажоновна ғолибларни “Фахрий ёрлиқ” ва эсталик совғалар билан тақдирлади.

Муҳайё ҲАМДАМОВА,
Ўзбекистон туманидаги
52-мактабнинг
8-“А” синф ўқувчиси.

РАҲМАТ, УСТОЗ

Халқимизда “Устоз - отангдан улуг” деган нақл бор. Дарҳақиқат, шундай. Биз Қўқон шаҳар Йўлдош Охунбобоев номи 17-ўрта мактабнинг 5-“А” синфида таҳсил оламиз. Мен она тили ва адабиёт ўқитувчимиз Рўзихон Мамажоновани жула яхши кўраман. Чунки, устозимиз бизга чуқур билим берадилар ва она тили ҳамда адабиёт фанларида қизиқишимизни кундан-кунга бойитдилар. Фақат мен эмас, балки бутун мактаб болалари устозимизни жула яхши кўрадилар. Устозимиз бизга дарс ўтаётганларида ўқувчиларга куйиниб, жон куйдириб, ҳар бир гапни мағзини чақиб тушунтирадилар. Мен устозимизни мактаётганим йўқ, балки чин сўзни айтаяпман.

Тилагим шуки, устозимиз ҳамиша омон бўлсинлар. Эзгу ишларидан ҳеч қачон толмасинлар.

Ёдгоржон МИРАБИЕВ,
Қўқон шаҳар Йўлдош Охунбобоев
номи 17-ўрта мактабнинг
5-“А” синф ўқувчиси.

АНЪАНАГА СОДИҚ БЎЛАМАН

Бизнинг оиламиз математиклар оиласи: отам ҳам, онам ҳам математика фани ўқитувчилари, акам дорилфунун толиби, укаларим ҳам бу фанни жондидан яхши кўрадилар...

Яқинда мактабимизда бобомиз Аҳмад ал-Фарғонийнинг 1200 йиллигига бағишланиб, математика кечаси ўтказдик. Кечадаги ажойиб сонлар гурунги, мукаммал сонлар ҳақидаги масалалару ривоятлар, қизиқарли викторина саволларига ҳамма қизикди. Айниқса, бобомиз ал-Фарғоний таълим олган ал-Маъмун академияси ҳақидаги ривоятдаги бошқотирғич ҳамма-ни ўйлантириб қўйди. Топқир, ғолиб ўқувчилар рағбатлантирилди.

Дилдора САИДОВА,
Қорақўл тумани
26-ўрта мактаб ўқувчиси.

УШБУ СОНДА:

Ер қуррасида йилига тахминан 16 миллион марта, кунига 44 минг марта, ҳар соатда 2 минг марта, ҳар секундда тахминан 100 марта яшин чақнаб, момақалдиқроқ бўларкан.

ЯШИН ҚАНДАЙ ПАЙДО БЎЛАДИ?

7-БЕТ

Бунинг устига агар зирак банди нодир металлдан ишланган бўлса, оғриқ узоқ вақт чўзилади. Тишдан кейин кўз оғриб, кўриш қобилияти сусайиши мумкин.

САЛОМАТЛИК

8-БЕТ

Ўтмиши узоқ асрларга бориб тақалган аждодларимиз омонатини бағрида сақлаб бизга етказиб берган бу ёдгорликнинг қадрига етмаслик айб эмасми? Афсус ҳанузгача “Сирли Мингтепа” сирлилигича қолмоқда.

СИРЛИ МИНГТЕПА

9-БЕТ

Жорий йилда “Де Бирс” 4 миллиард долларлик қайта ишланмаган олмос сотишни мўлжаллаган. 1996 йилда эса у 4,6 миллиард долларлик ана шундай маҳсулот сотган эди.

**ОЛМОСНИНГ ОШИҒИ
ОЛЧИ БЎЛМОҚДА**

10-БЕТ

Коди А.Лок энг ёш учувчи ҳисобланади. У 9 ёшу 316 кунлик бўлганда “Сессна-150” самолётини ҳавога кўтарди. Бу воқеа 1983 йил 24 февралда Мексиканинг Мексикали шаҳарчасида рўй берган эди.

УЧУВЧИЛАР ВА... ЎЙЛОВЧИЛАР

11-БЕТ

Ўйин майдончаси

12-БЕТ

ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА МЕНЕЖМЕНТ

Менежментда тадбиркорлик фаолияти дейилганда - ишни ташкил этишга таъсир кўрсатадиган шарт-шароитлар ва омиллар борлиги тушунилади. Тадбиркорлик фаолиятининг мақсадлари ва вазифалари бевосита бозор тамойилларидан келиб чиқади.

Маълумки, бозор иқтисодиёти шароитларида сотувчилар ўз товарларини имкони борича кўпроқ фойда берадиган қилиб сотишга, харидорлар эса бу товарларни имкони борича арзонроқ харид қилишга интилади. Уларнинг манфаатлари бозордаги баҳолар ме-

ханизми орқали мувозанатлашади. Шу муносабат билан бозор иқтисодиётининг қандай тамойиллари тадбиркорларга хос бўлиб ҳисобланади, деган савол туғилади.

Аввало, хусусий мустақиллик, яъни автономия тамойили. Иқтисодиётдаги ҳамма ташаббуслар эркин ҳаракат қиладиган иқтисодий субъектлардан келиб чиқади. Шунинг учун тадбиркор киши амалдаги қонунлар доирасида ўз истагига қараб иш юритиши мумкин.

МЕНЕЖЕР

Замонавий менежер жамоат ишлаб чиқаришида: а) бошқарувчи; б) дипломат; в) етакчи; г) мураббий; д) инноватор; е) инсон сифатида майдонга чиқади.

Бошқарувчи-менежер. Менежернинг бу функцияси азалдан унга хос бўлган анъанавий функция ҳисобланади. Бошқарувчилик вазифасини адо этар экан, менежер ҳокимиятга эга шахс бўлиб қолади. Ҳозирги шароитларда ҳокимият танҳо бир кишига тегишли бўлмай қолгани учун ҳокимиятни қўлда тутувчи кишидан бугунги кунда ҳам қатъият, ҳам маълум даражада мулоимлик кўрсатиш талаб этилади. Бошқарувчи менежер ҳалол, ўз лафзида турадиган, юксак касб маҳоратига эга, иш юзасидан муомала қилиш кўникмаларини ўзлаштирган, нотик, маслаҳатчи, педагог ва психолог маҳоратига эришган бўлиши керак.

Дипломат-менежер. Сўнгги ўн йилликлар давомида, айниқса, кенг ёйилган менежерлик малакалари ва кўникмалари орасида буларнинг аввало музокара-лар олиб бориш билан боғлиқ хилларини тилга олиб ўтиш лозим. Ўрта ва олий бўғин менежерлари ҳозирги кунда ўзларининг иш вақтларини асосан одамлар билан алоқалар боғлаш ва бу алоқаларни кенгайтиришга, иш соҳасидаги алоқаларни чуқурлаштириш, шартномалар, битимлар тузиш, баҳсларни ҳал қилиш, ҳукумат билан ўрнатиладиган муносабатларни йўлга қўйишга сарфлайдилар. Ҳар хил воситачилик ишларида менежерларнинг иштирок этиши тобора кўпроқ зарур бўлиб қолди. Мана шуларнинг ҳаммаси учун кишида алоҳида, яъни дипломатларга хос қобилиятлар бўлиши керак.

Етакчи-менежер. Замонавий менежер менежерлик ишларидан ташқари етакчилик ишларини ҳам олиб боради. Менежмент хусусидаги америкалик назариётчилар "ҳар бир менежер етакчи бўлиши керак" деган шиорни аллақачон ўртага ташлашган. Менежерлик вазифаси билан етакчилик вазифаси бир маънони англатмайди. Бизда менежер-

лик вазифаси дейилар экан, кўпинча бизнеснинг моддий кенжа тизими фаолиятини (ишлаб чиқариш ресурслари, муолажалари, технологик жараёнларни) қуватлаб бориш учун зарур бўлган жами профессионал ҳаракатлар тушунилади. Бизда бу ўтмишдан қолган. Бизнеснинг инсонга хос бўлган бошқа авлод тизими, яъни бошқаришнинг асосий объекти бу ўринда гўё четда қолиб кетган. Лекин бу вазифани яхши ўқидалаш учун менежер одамларни ўзига эргаштириб бориш қобилиятига эга, яъни етакчи бўлиши керак.

Замонавий нуқтаи назарга мувофиқ, етакчилик функциялари икки қисмдан - профессионал-технократик ва эмоционал-шахсга оид қисмлардан таркиб топади.

Мураббий-менежер. Ишлаб чиқариш жараёнлари мураккаблашиб боргани сайин ходимларга қўйиладиган талаблар ортади. Бир томондан ходимларнинг технологик билимларини ошириш эҳтиёжи пайдо бўлса, иккинчи томондан улар ҳаёт фаолиятининг маънавий томонларини камолотга етказиш зарурияти туғилади. Мураккаблашиб бораётган техника билан технология мутахассисларга узлуксиз касб таълими бериб бориш заруриятини туғдириши ҳеч кимда шубҳа уйғотмайди. Бу равшан, шунга кўра биз, кўп суриштирмасдан бу ишга талайгина маблағларни сарфлаймиз. Лекин ходимларни маънавий томондан камолотга етказиш борасида биз сусткашлик қилмоқдамиз ва шунинг учун ишлаб чиқаришда зарар ҳам кўрамиз. Ваҳоланки, ходимларнинг яхши тарбия кўрганлиги, юксак маънавий ахлоққа эга эканлиги тараққиёт чўққисига чиққан иқтисодиётнинг минтақадан минтақага ўтиб бориши учун ҳал қилувчи шарт бўлиб ҳисобланади.

Муваффақият қозонишни мўлжаллайдиган менежер ходимларни одоб-ахлоқ, ҳис-ҳаяжон томонидан тарбиялаб бориш барча менежерлик ишларининг муҳим томонидир, деган тегишли хулосага келиш лозим.

ИННОВАТОР - МЕНЕЖЕР

Фан-техника тараққиётининг информация юксалиш шароитларида (биринчи юксалиш қишлоқ хўжалик экинларини жорий этиш билан, иккинчиси саноатнинг тубдан ўзгариши билан боғланган) менежерлик ишининг энг муҳим томонларидан бири инновациялар бўйича фаолият олиб боришдир. Шиддат билан давом этаётган фан-техника инқилоби шароитларида инновациялар хусусида кимки сусткашлик қиладиган бўлса, у тез орада орқага ўтиб қолади. Инновацияларнинг зарурлигини тушунириш жуда осон. Эскириб қолган асбоб-ускуналарни тиклаш, янгиликларни жорий этишдан маблағ тежаб қолишдан кўра янги техника ва технология базасида меҳнат унумдорлиги ва маҳсулот сифатини кўтариш анча осон ва тезроқ бўлади, деб ҳисобланади.

Менежер аввало инсондир. Менежер ташқи энергия манбаларидан ишлайдиган машина эмас. Шунинг учун ҳам инсонга хос бўлган хусусиятларнинг ҳеч бири унга бегона эмас. Менежер тарбия натижасида етиштирилган ижтимоий сифатларнинг мураккаб бир тизими, яъни шахсиятли кишидир. Ҳар бир менежернинг ўз хулқ-атвори билан белгиланадиган ўз табиати бор. Ле-

кин одам табиатининг ҳар қайси томони ҳам менежерлик вазифаларини адо этишга ёрдам беравермайди.

Япониянинг "Мацусита денки" фирмаси менежерлари ишчилар меҳнатининг самарасини ошириш ва уларни маҳсулот сифатини тинмай такомиллаштириб боришга ундаш-учун мана бундай маънавий қоидага амал қилиб боришади:

- Бизнинг тамойилларимиз. Жамиятимизни ривожлантириш ва фаровонлигини ошириш борасида ўз масъулиятларини англаб етиш. Жаҳон маданиятини янада тарққий эттиришга ўз-ўзини бағишлаш.

Бизнинг кредо. Маданият тараққиёти мавҳум бир нарса эмас. Бизнинг ҳаммамиз биргаликда ҳаракат қилиб, маданият тараққиётига ўз улушимизни қўшиб борамиз. Бизнинг ҳар биримиз буни доимо ёдда тутмоғимиз керак. Ҳар ишда фирмага сadoқатли бўлиш муваффақият калитидир.

Маънавий қадриятларимиз: а) ишлаб чиқаришни такомиллаштириш йўли билан миллатга хизмат қилиш; б) ҳалоллик; в) уйғунлик ва ҳамкорлик; г) сифат учун кураш; д) ўз қадрини билиш ва бўйсунтириш; е) фирма билан пайваста бўлиб яшаш; ж) фирмага миннатдорчилик.

Бошқарув цикли тўртта вазифани адо этади, булар - **режалаштириш, ташкил этиш, мотивация, назорат**дир. Бу вазифалар моддий бойликлар яратиш, маблағ билан таъминлаш, маркетинг ва бошқаларга доир бошқарув фаолиятининг ҳамма турларини ўз ичига олади.

Режалаштириш. Бу вазифа моҳият эътибори билан қарорлар тайёрлаш жараёнидир. Режалаштириш босқичлари: а) мақсадни ўртага қўйиш; б) мавжуд имкониятлар, шарт-шароитларни аниқлаш; в) муқобил шартларни белгилаб олиш; г) энг яхши йўлни танлаш; д) режани ишга солиш ва бажариш.

Ташкил этиш. Ташкил этиш вазифаси менежер ва ижрочилар фаолиятини тартибга солишга қаратилган. Бу аввало менежернинг ўз имкониятларига баҳо бериши, ўзига бўйсунадиган ходимларни ўрганиб чиқиши, ҳар бир ходимнинг салоҳияти, нималарга қодирлигини аниқлаб олиши, кучларни жой-жойига қўя билишидир ва ҳоказо. Мана шу ташкилотчилик фаолияти бошидан охиригача корхонанинг жуда аниқ структуралари доирасида ўтади.

Мотивация. Тайёргарлик чораларини кўриб бўлганидан кейин менежер ишининг муваффақиятли суратда бажарилишини таъминлаши

БОШҚАРУВ ЦИКЛИ

керак. Шу мақсадда қуйидагилардан фойдаланилади: а) рағбатлантиришда, яъни ташқи омиллар (моддий ва маънавий рағбатлантириш) ёрдамида ходимни жўшқин фаолиятга ундашдан; б) асл мотивация, яъни ходимда меҳнатга ички (психологик) рағбатлар ҳосил қилишдан. Бу ўринда қуйидагилар муҳим бўлиб ҳисобланади: меҳнатдан манфаатдорлик, меҳнат фаолиятига эҳтиёж сезиш, меҳнат фаолиятидан қаноат туйғусини ҳис қилиш муҳимдир. Мана шу бошқарув вазифасини муваффақият билан адо этиш учун менежер мулоқот олиб бориш, алоқалар боғлашнинг турли жиҳатларини яхши билиши, ўзида тегишли малака ва кўникмаларни ривожлантириб бориши шарт.

Бошқарув циклининг айланиб туриши. Маълумки, менежер доимо бошқарув вазифаларни адо этиб бориш билан банд бўлади. Агар у ўз корхонаси (ташкилоти) истиқболини таъминлаб беришни истаса, бошқарув ишининг ҳамма тафсилотларига жиддий киришмоғи керак. Ишни режалаштиришдан бошлаш лозим. Ҳар бир касб эгаси, ҳар бир профессионал ходим ўз ишини режалаштиради:

- бошқарувчи қўлига қалам ва ўчирғични олиб неча-неча соатларни бюджет устида ўтказди;

- сотувчи ўзининг харидор билан қиладиган муомаласини ҳар томонлама ўйлаб олади.

Назорат ҳақиқатда эришилган натижаларни текшириб чиқиш ва топширилган вазифалар билан солиштириб кўришдир.

Тескари алоқа яхши йўлга қўйилган тақдирда, яъни тегишлича назорат олиб бориладиган маҳалда ташкилий жиҳатдан олдинга қўйилган мақсадларга эришиш мумкин. Лекин назорат васийлик қилиш деган гап эмас, самарали назорат бу маслаҳат, ўз вақтида кўрсатилган йўл-йўриқ, рағбатлантириш, маъқуллашдир ва ҳоказо. Назорат деган нарса йўл қўйилган камчиликлар учун ўч олиш, жазолаш эмас.

Менежментнинг ҳамма асосий вазифалари менежернинг қарорлар қабул қилишга доир хатти-ҳаракатлари билан пайваста бўлади. Самарали қарорлар, - деб таъкидлайди менежмент хусусида америкалик назариётчи К.Киллен, - тижорат корхонасининг яшаб бориши учун гаровдир. Бундай қарорлар бошқарувининг юқорида айтиб ўтилган вазифалардан ҳар бирининг муҳим элементидир.

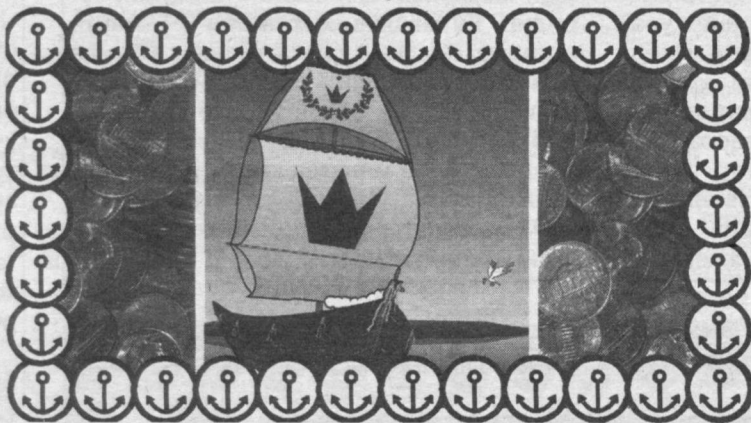

“Шаҳзода”, “Шаҳзода-валиаҳд”, “Қора Шаҳзода”. 200 минг... 500 минг франк, бир миллион фунт стерлинг, 60 миллион франк, миллион сўм олтин... Тарихий манбаларда турли номдаги кемалар, турли суммалар ва ҳалокат юз берган турлича жойлар кўрсатилган.

Ҳа, ҳақиқатан ҳам элрончилар сув остидан топишган кема ўша афсонавий “Шаҳзода” бўлиши мумкин. Японлар кема чўккан жой атрофидан топган бешта олтин танга “Шаҳзода” аскарларига олиб кетилаётган маош сифатидаги олтин чўккан кемадаги олтин тўла бочкаларга тааллуқли эканлиги ханузгача исботини топмади.

Кема ҳалокати билан қизиқаётганлар, асосий бир фактни ёдларидан чи-

ШАҲЗОДАНИНГ ОЛТИН АФСОНАСИ

қармоқдалар.

“Шаҳзода” Истамбул портига олиб келган буюм, озиқ-овқат, кийим-бошлар ва олтинлар Балаклавага жўнатилиши керак эди. Жангларида, касаллик ва вабодан ҳалок бўлганлар

рўйхати ҳар куни аслидаги талофотлар билан мунтазам солиштирилди. “Тафовутлар” клерклар қўлида қоларди.

Бу найранглар бойликни ўзлаштиришда жуда қўл келарди. “Шаҳзода”да ҳам

шундай бўлган кўринади. Кемадаги бойлик бошқа кемага ўтказилмагану, “Шаҳзода” йўлида давом этган.

Қуйидаги маълумотлар “Шаҳзода”да олтин бўлмаганини кўрсатади. Кемадаги бойликка ишқибозлар жуда кўп зарар кўрган. Олтин қидириш йўлида Франция ярим миллион, Италия 200 минг, Япония чорак миллион сўм тилла пул сарфлаган.

Яна тарихий маълумотларга кўра, Қрим уруши даврида “Шаҳзода” Балаклавага кириб келганида унда олтин бўлмаган. Ўзи олтин ҳақидаги миш-мишлар кейинроқ “Шаҳзода”га одамлар “Қора Шаҳзода” деб ном қўйганларидан кейин тарқалган.

Яна ким билади дейсиз, балки замонлар ўтиб, “Шаҳзода” яна сирларини очиб қолар...

ФИЗИКАГА ОЎҚ САВОЛЛАР

ФИЗИКА

1. Темир, тошбақа, Қуёш, асфальт, қумуш, сайёра, магнитлардан қайсиниси моддани билдиради?

2. Мис, сув, алюминий, чинни, автомобиль, космик кема, самолёт, тош, арава - булардан қайсиниси “физик жисм”, қайсиниси “модда” бўлади?

3. Спортчининг югуриш вақтини қандай ўлчов асбоби билан ўлчаш мумкин?

4. Ҳаракатланаётган вагонда ўтирган одам қайси жисмларга: Ерга, рельсларга, уйларга, телефон устунларига, вагонга, вагон полига нисбатан тинч ҳолатда бўлади?

5. Матн босиш хонасида ёзув машинкалари товушини қандай пасайтириш мумкин?

6. Нима учун овозимизни узоқдаги одам эшитиши учун икки қўлимизни оғзимизнинг четига қўйиб қичқирамиз?

7. Соя нима?

8. Нима учун тиш шифокорларининг кўзгуси сферик ботиқ қилиб ишланади?

9. Кўзойнак тақадиган одам микроскоп билан қандай ишлаши керак: окулярга кўзойнак тақиб қараши керакми ёки кўзойнаксиз?

10. Дарё оқими қаерда тезроқ бўлади: кенг жойдами ёки тор жойдами? Сув сиртидами ёки чуқурликдами? Сабабини тушунтириб бering.

ЯШИН ҚАНДАЙ ПАЙДО БЎЛАДИ?

Болалар сизга маълумки, ёмғир пайтида пайдо бўладиган яшин ва момақалдиқроқ табиатдаги энг ажойиб сир-синоатлардан бири ҳисобланади.

Ҳаво дим. Осмонда сузиб юрган булутлар тўп-тўп бўлиб аста-секин катталашиб бораверади. Булутлар қуюқлашиб қуёш кўринмай қолади. Тўсатдан кўзни қамаштирадиган ёруғлик пайдо бўлиб, момақалдиқроқ гулдирайди. Ёмғир томчилаб бора-бора катталашиб боради ва тезда ёмғир жалага айланиб, ажиб сукунат чўқади.

Ҳўш, яшин ва момақалдиқроқ нима ўзи? Биз сизга айни шу икки нарса ҳақида маълумот бермоқчимиз.

Яшин бир булут билан иккинчи булут оралиғида ҳосил бўлади. У электр заряди, яъни электр учқунидир. Яшин пайдо бўлганда булутларда ва ерда электр зарядлари атрофида кучли электр майдони ҳосил қилади. Булутлардаги ва ердаги электр зарядлари бир-бирига тортилади. Электр заряди кўпайиши оқибатида яшин ўзини ер юзасидан ажратиб турган ҳаво қатламини ёриб ўтиб, ерга томон интилади. Шу аснода булут ва ер

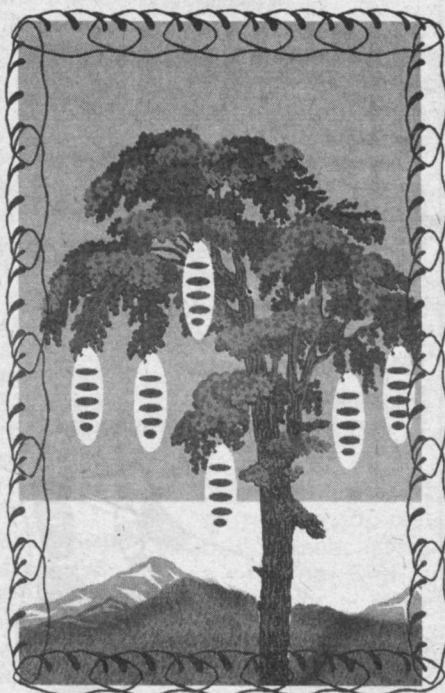
оралиғида катта электр учқуни ҳосил бўлиб, чақмоқ, яъни яшин чақнайди.

Яшин ерга катта тезлик билан етиб келади. Унинг тезлиги секундига бир неча юз километрга етади. Яшин жуда катта кучга эга. У момақалдиқроқнинг даҳшатли гумбурлаши оқибатида ҳосил бўлади. Яшин тўсатдан тўхтагач, ҳаво бироз совийди. Шу вақтда осмон ларзага келиб, қаттиқ гумбурлаш овози эшитилади. Яшин бир неча марта такрорланганда момақалдиқроқ гумбурлаши бир-бирига туталиб кетади ва унинг овози анча атрофга акс садо бериб туради. Аслида, яшин чақнаши биланоқ гумбурлаган овоз чиқади, аммо бу овоз бизга бироз кечикиб эшитилади. Чунки, ёруғлик бир секундда 300 минг км. тезликда тарқалса, овоз бир секундда атиги 330 м. тезликда тарқалади.

Ер куррасида йилига тахминан 16 миллион марта, қунига 44 минг марта, ҳар соатда 2 минг марта, ҳар секундда тахминан 100 марта яшин чақнаб, момақалдиқроқ бўларкан.

Ҳа, болалар. Табиат мана шундай ажойиботларга бой тилсимдир.

НОН ДАРАХТИ

Нон дарахти Ҳиндистонда, Шри Ланкада, шунингдек Осиёнинг Жануби-Шарқий қисмидаги иссиқ ўлкаларда кенг тарқалган антиқа мевалардан бири ҳисобланади. Бу дарахт жуда катталиги ва шохсимонлиги жиҳатдан биздаги ёнғоқ дарахтига ўхшаб кетади. Нон дарахтининг бўйи 18-20 метр келади, пўстлоғи кул ранг, барглари йирик бўлади.

Нон дарахтининг гуллари дарахт танасидан ёки йўгон шохлардан чиқади. Бир дона мевасининг оғирлиги 20 килограмм келади: баъзан, бундан ҳам оғир бўлиши мумкин. Мевасининг бўйи 30-80 сантиметр, йўғонлиги 25-30 сантиметр, мағзининг ранги сарғиш-лимон ранг, мазаси ширин, пўсти эса ғадир-будир бўлади. Бир туп нон дарахти бир неча юз дона мева бериши мумкин. Бу мевалар ноябрдан августгача бирин-кетин пишаверади. Август, сентябрь, октябрь ойларида нон дарахти гуллашдан ва мева тугишдан тўхтаб дам олади. Кейин яна гуллаб, мева туга бош-

лайди. Хом меванинг эти қаттиқ, пишганидан сўнг эса хамирдек юмшоқ бўлади.

Бу мевадан тановул қилганлар ўзларини доим бақувват ва бардам ҳис қиладилар. Нон дарахти фақат ейиш учун эмас, балки бошқа бир қанча нарсалар учун ҳам керак. Унинг пўстлоғидан дағал тола олинади ва бу толалардан арқон эшилади. Сарғиш жигарранг ёғочи қурилиш материал сифатида ишлатилади. Ундан ҳар хил мебеллар, буюмлар ясалади, ип-газламалар бўйаш учун бўёқ олинади. Унинг баргидан эса енгил чиройли шляпалар ҳам тикса бўлади. Нон дарахти барглари ва уруғлари ҳайвонларга тўйимли озуқа ўрнида берилади. Эркак тўп гулининг ўзагидан пилик, импрасидан елим тайёрланади. Бу антиқа меванинг илдизи, барглари, пўстлоғи, қўк мевасидан баъзи касалликларни даволашда дори сифатида ҳам фойдаланилади. Нон дарахтининг бир тупи 1-2 кишини, 5-6 тупи эса бир оилани бемалол йил бўйи боқади.

38-39-сонларда берилган

„БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИНИ ҚАНДАЙ ТУШУНАСИЗ?“

ТЕСТ САВОЛЛАРИНИНГ

жавоби:

1. Товар нима?

в) Ўз истеъмоли учун эмас, бошқа маҳсулотларга бозорда пул воситасида айирбошлаш учун эратилган меҳнат маҳсули.

2. Бозор деганда нима-ни тушунаси.

б) Сотувчи ва харидор ўртасидаги олди-сотди билан шуғулланадиган жой;

3. Юртимизда етиштириладиган пахта қаерларда сотилади?

в) Буюк Британия, Лондон.

4. Қачон бозорда таклиф кўпаяди?

а) Нарх баланд бўлганда;

5. Қандай вақтда бозорда талаб кўпаяди?

в) Нарх паст бўлганда.

6. 4-5 кишининг мулки қандай мулк ҳисобланади?

б) Хусусий мулк;

7. Осмон, юлдуз, ойни қандай мулк дейиш мумкин?

в) Шахсий мулк.

8. Қаламнинг ёзадиган қисми нимадан тайёрланган.

б) Графит;

9. Мулк қачон пайдо бўлган?

а) Ибтидоий жамоа тузумида.

ТИББИЙ ЎГУТЛАР

Бундай қараганда, зирак тақиш беозор бир ишга ўхшайди. Кулоқнинг юмшоқ жойини тешасиз-у, янги зиракни тақиб оласиз. Аслида бу иш унчалар жўн эмас экан. Ўша биз зирак тақадиган юмшоқ жойда кўз, тиш, тил, юз мускуллари, кулоқ билан боғлиқ бўлган 11 та нуқта мавжуд экан. Агар озгина эҳтиётсизлик қилиб, кулоқ тешаётганда ана шу нуқталардан бирини, айтишлик, тиш нуқтасини жароҳатлаб қўйишимиз, натижада тиш оғриғи келиб чиқиши мумкин. Бунинг устига агар зирак банди нодир металлдан ишланган бўлса, оғриқ узок вақт чўзилади. Тишдан кейин кўз оғриб, кўриш қобилияти сусайиши мумкин. Олмониянинг айрим шифокорлари зирак тақиш ҳар қандай ҳолда ҳам зарарли, деб ҳисоблайдилар.

САЛОМАТЛИК - ТУМАН БОЙЛИК

Халқимизда "Саломатлик - туман бойлик" деган халқ мақоли бор. Юриш - қадимдан соғлом бўлишнинг энг қулай ва осон усулларида биридир. Пиёда юрганда киши организмдаги кўпгина мускуллар ишга киришади, юрак қон-томир, нафас олиш ва бошқа аъзолар фаолияти кучаяди. Кун бўйи зўр бериб ишлагандан сўнг 20-30 минут пиёда юрган киши тетиклашади. Пиёда юриш айниқса, ўрта ёшдаги ҳамда жисмоний

тарбия билан шуғулланувчи кишилар учун машқнинг энг ажойиб ва қулай туридир. Бу машқни ҳафтасига 3-5 марта эрталаб ёки кечкурун ётишдан камиди икки соат олдин бажарган маъқул. Юришни қўл ва оёқни ҳаракатга келтириб, эгилиб чўнқайиб ўтириб, кейин бошланг. 5-10 минутда қадамни аста секинлаштиринг. Ана шу режимда мунтазам машғулот қилиб, 2-3 ойдан сўнг яхши натижа беради.

ЭЛЕКТР ТОКИДАН САҚЛАНИНГ

Электр токи урган кишини дастлаб ток таъсиридан қутқариб олиш, сўнгра унга биринчи ёрдам кўрсатиш лозим. Бунинг учун аввало нам бўлмаган жойда туриб, оёғига калиш, қўлига резина қўлқоп кийган ҳолда қутқарилувчини кийимининг баданига тегмай турган қисмидан ушлаб тортиш зарур. Акс ҳолда қутқарувчини ҳам ток уриши мумкин. Биринчи ёрдам кўрсатиш учун биринчи навбатда беморнинг кийимларини ечиб ташлаш, сўнгра унга сунъий нафас бериш керак. Шундан сўнг юраги массаж қилинади. Баъзилар ток урган кишини ерга қўйиб қўядилар. Бу нотўғри албатта, чунки бундай вақтда беморнинг табиий нафас олиши қийинлашади. Биринчи ёрдам кўрсатилгандан сўнг тезда касалхонага олиб бориш зарур.

ДАРДИМ ДАВОСИ ЎЗИМДА

Замонавий медицина яқингинада хитой таботати изидан бориб, қадим тиббиёт бундан 3000 йил аввал кашф қилган товондаги асаб тизимларининг охири танамиздаги барча аъзоларимизга боғлиқлигини тан олди. Қадимги хитой таботати назариясига кўра инсон танаси ердаги поз-неъматлар билан бир қаторда танамиздаги, айниқса оёғимиздаги асаб томирлари, ёрдамда самовий энергиядан озук олади. Ва бу энергияни келиши жараёнида бирор тўсиқ бўлса, танамизда оғриқ пайдо бўлади. Шунинг учун ҳам бармоқларимиз учларини уқаласак, бош оғриғимиз қолади.

Томоғимиз оғриғининг давоси бош бармоқ асосида оғриқнинг қилишини кузатишимиз мумкин. Кўпинча, катталар ёзда майда тош, қум, майсада юриш танани чинқитирази ва соғломлаштирази деб бежиз айтишмайди.

Ҳозирда махсус - магнитли-уқалаш хусусиятига эга оёқ кийимлар ҳам ишлаб чиқилмоқда. Бунда нафақат товон ва пойабзалнинг па-таги орасига тоза ҳаво киради, балки унда қишда оёқ иссиқ, ёзда муздек турибди.

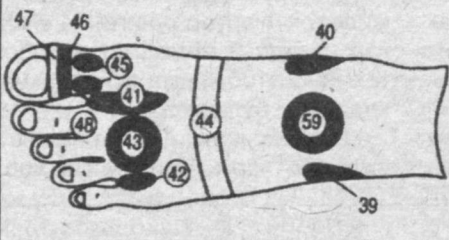
Қўйида расм ва матн орқали ўнг ва чап оёқ товон-кафтининг чизмаси орқали белгиланган рақамлар ёрдамида бу нуқталар айнан қайси аъзога тўғри келишини берамиз. Агар танангизни бирор аъзоси оғри-са унинг товон-оёқ кафтидаги ко-дини - нуқтасини топиб уқаласан-гиз ўзингизни тетик сезасиз.

Мисол учун чап тиззангиз оғриётган бўлса, сиз чап товонингиздаги 35 зонани уқалайсиз. Агар ўнг тиз-зангиз оғриси, ўнг товонингиздаги 35 нуқта ва унинг атрофи уқаланади.

Шундай қилиб, танангиз сало-матлигини қўйидаги нуқталар орқ-али мувозанатлаштириб борсангиз ҳам бўлади.

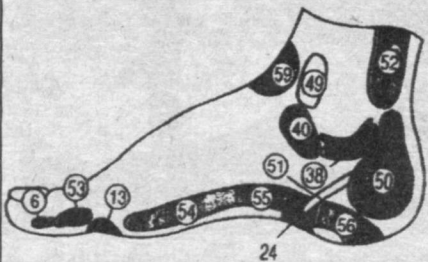
ТОВОН - ОЁҚ КАФТИНИНГ ОРҚАСИ

- 39 - гавданинг юқори қисмидаги лимфатик тугунчалар.
- 40 - ички лимфатик тугунлар.
- 41 - кўкрак лимфатик йўли-трак-ти.
- 42 - мувозанат органлари.
- 43 - кўкраклар.
- 44 - диафрагма.
- 45 - бодомча бези.
- 46 - пастки жағ.
- 47 - юқори жағ.
- 48 - нафас йўллари.
- 59 - чот лимфатик тугунчалари.

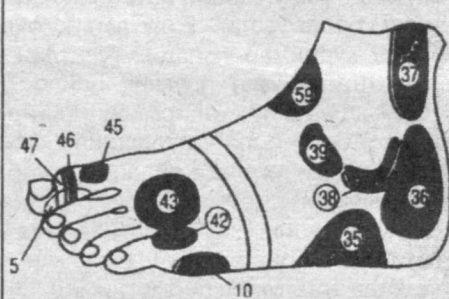

ТОВОН - ОЁҚ КАФТИНИНГ ИЧКИ ТОМОНИ

- 6-бурун
- 13-қалқонсимонбез
- 24-қовуқ
- 38-бўкса бўғини
- 40-ички лимфатик тугунлар
- 49-чот
- 50-бачадон
- 51-жинсий аъзолар
- 52-тўғри ичак
- 53-бўйин умуртқалари
- 54-кўкрак умуртқалари
- 55-бел умуртқалари
- 56-думғаза
- 59-чот лимфатик тугунчалари.

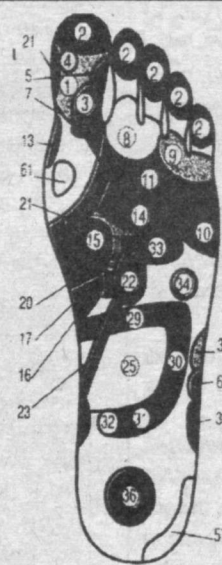
ТОВОН - ОЁҚ КАФТИНИНГ ТАШҚИ ТОМОНИ

- 5-чакка
- 10-ёлка
- 35-тизза
- 36-жинсий безлар, тухумдон, тухум, ядро
- 37-хайфз кўришдаги оғриқлар
- 38-тос-бўкса бўғини
- 39-тананинг юқори қисми лимфатик тугунлари
- 42-мувозанат органлари
- 43-кўкраклар
- 44-диафрагма
- 59-чот лимфатик тугунлари.

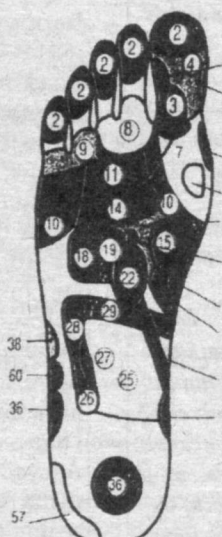
ЧАП ТОВОН

- 1-бош, мия, ўнг томон
- 2-пешона, ўнг томон
- 3-мияча, бош мия оғриғи
- 4-гипофиз
- 5-чакка
- 6-бурун
- 7-орқа
- 8-ўнг кўз
- 9-ўнг кулоқ
- 10-чап кулоқ
- 11-трапеция шаклидаги чап томон мускуллари
- 12-қалқонсимон без
- 13-қалқонсимон без атрофи
- 14-ўпка ва чап бронхлар
- 15-ошқозон
- 16-ўн икки бармоқли ичак
- 17-ошқозон ости бези
- 18-жигар
- 19-ўт пуфағи
- 20-қорин бўшлиғининг нерв тизими
- 21-буйракнинг ўнг қисми
- 22-чап почка
- 23-сийдик ҳайдаш йўлининг чап қисми
- 24-қовуқ
- 25-ингичка ичак
- 29-кўндаланг ичак
- 30-пастки тегирчак ичак
- 31-тўғри ичак
- 32-ташқи чиқарув тешиғи
- 33-юрак
- 34-қоражигар, талоқ
- 35-чап тизза
- 36-жинсий безлар, чап то-мон тухумлари
- 38-чап тос - бўкса бўғинлари
- 57-асаб тизими
- 60-тизза бўғини
- 61-томоқ

ЎНГ ТОВОН

- 1-бош, мия, чап томон
- 2-чап манглай бўшлиғи
- 3-мияча, мия ярим шари-нинг пўстлоғи
- 4-гипофиз
- 5-чап чакка
- 6-бурун
- 7-орқа
- 8-чап кўз
- 9-чап кулоқ
- 10-ўнг ёлка
- 11-ўнг трапецияли мускул
- 12-қалқонсимон без
- 13-олд қалқонсимон без
- 14-ўпка ва ўнг бронхлар
- 15-ошқозон
- 16-ўн икки бармоқли ичак
- 17-ошқозон ости бези
- 18-жигар
- 19-ўт пуфағи
- 20-қорин бўшлиғининг нерв тизими
- 21-буйракнинг чап қисми
- 22-ўнг буйрак
- 23-сийдик ҳайдовчи йўлининг ўнг қисми
- 24-қовуқ
- 25-ингичка ичак
- 26-(кўричакнинг) чувалчанг-симон ўсимта
- 27-қорин орасидаги ичак
- 28-ичак
- 29-кўндаланг ичак
- 35-ўнг тизза
- 36-жинсий безлар, ўнг то-мон тухумлари
- 38-тос-бўкса бўғиннинг ўнг томони
- 57-асаб тизими
- 60-тизза бўғини
- 61-томоқ

СИРЛИ МИНГТЕПА

Ҳар бир инсон ўзини туғилиб ўсган юрти - Ватанини севмоғи, уни ўтмишини сидқидилдан ўрганмоғи лозим. Ватан остонадан бошланади. Мақоламизни сарлавҳасини "Сирли Мингтепа" дейишимизга сабаб бор, албатта.

Биз ҳикоя қилмоқчи бўлган маскан Андижон вилояти, Марҳамат тумани М.Тожибоев жамоа хўжалигида жойлашган. Қадимда ўзининг учқур "осмон отлари" билан донг таратган аждодларимизни жонидан азиз бўлган ватани Эрши шаҳрининг бугунги кундаги харобаси Мингтепа номи билан юритилади. XIX асрнинг охирига келиб, Чор мустамлакачиларига кўрсатган қаттиқ қаршиликлари тўғрисида мустамлакачилар аҳолининг кўп қисmini қириб ташлаган ва Эрши шаҳрини вайрон қилганлар. Бу ҳақда

кўплаб китобларда, мақолаларда ҳар хил фикрлар билдирилган.

Шу жамоа хўжалигига қарашли 6-ўрта мактаб ўқувчилари тарих дарсларида тез-тез бу ерга саёҳатга бориб турадилар. Умуман, улар Мингтепа тарихига жуда қизиқишади. Лекин гап бунда эмас. Ачинарлиси шуки, ўтмишимиз ҳақида сўзловчи, унинг ҳақиқий гувоҳи бўлмиш бу ёдгорликда кўй-кўзилар ўтлаб юради. Кейинги 5-6 йил ичида ёдгорлик атрофига мевали дарахтлар экилиб, боғ барпо этилди. Лекин бу билан иш битмайди.

Ўтмиши узок асрларга бориб тақалган аждодларимиз омонатини бағрида сақлаб бизга етказиб берган бу ёдгорликнинг қадрига етмаслик айб эмасми? Афсус ҳанузгача "Сирли Мингтепа" сирлилигича қолмоқда.

Кенг бағрига юлдуз сизмас осмонларим,
Юрагимда тошдек қотган армонларим,
Қизғалдоқнинг тилларида дostonларим,
Қайда қолди менинг ботир ўғлонларим.

Қучоғимни харобалар босиб кетди,
Евлар бошим узра сиртмоқ осиб кетди,
Бундай қисмат фақат менга насиб этди,
Қайда қолди мени асраб турганларим.

Чин-Мочинлар ошиқ эди тулпоримга,
Қанча кўзлар қадалганди тупроғимга,
Ўз жисмимни қовурдилар ўз ёғимга,
Қулаб тушди осмон ўпар кўрғонларим.

Фарзандларим руҳлари ҳам кетди тўзиб,
Ўтмишимни сўрамангиз бағрим эзиб,
Мингтепани келиб бир бор кўринг кезиб,
Харобанинг остидадир билганларим.

Мендан ўзга борми яна юраги қон,
Кенг қучоғим ўз боламга тор қабристон,
Дардларимга шерик бўлди ёлғиз осмон,
Фақат унга аён менинг куйгонларим.

Кўпдан орзу қилган куним келмиш бугун,
Туркий элим озод ва ҳур элмиш бугун,
Кўнглим сизга ташна бўлиб қолди бу кун,
Мени ҳам бир эсга олинг суйганларим.

Мукамбар ҲАЙДАРОВА.

АЛЛА АЙТИНГ ОНАЖОН

Алла... Унинг сеҳру-синаотини ҳамма ҳар хил тушунади.

Орамизда баъзи болалардан оналаримиз бизга нега алла айтишадди, деб сўрашса куйидагича жавоб беришлари турган гап: "Она бола йиғламай, тинч ухласин деб алла хиргойи қиладилар". Бу гапда ҳам жон бор. Лекин алланинг моҳияти фақат осуда оромгина эмас. Оналаримиз бизни одам бўлсин, инсонийлик туйғулари шууримизга сингсин, ушалмаган орзуларим рўёб бўлсин, деб алла айтадилар. Чунки, қулоғига алла кирган бола ақлли, одобли, меҳнатсевар бўлар экан.

Бир кун негадир ойижонимдан: "Онажон, ёшлигимда менга ҳам алла айтганмисиз", - деб сўрадим. Улар мийиғларида кулиб: "Ҳа, айтганман, нега эди?" - дедилар.

- Менга яна ўша аллани айтиб беринг, - дедим. Ойижоним: "Энди сен катта боласан. Алла айтсам уят

бўлади", - дедилар.

Оналаримизнинг бўлган меҳри қанчалик чексиз бўлар экан. Бунга мен жуда-жуда ишонаман.

Агар кичкина укангиз ёки синглингиз бўлса, онангиз уларга алла айтганда бешигу, онамиз ёнига жимгина ўтириб аллани бир эшитинг-а. Қалбингиз губорлардан покланиб, ширин-ширин орзулар, келажакка ишонч, одамларга меҳр улашиш каби яхши ҳислар уйғонади. Мен ҳар кун уйкуга кетар вақтларимда алла эшитгим келаверади.

Алла... Нақадар сеҳрли, жозиба-лисан. Оҳангнинг ҳам ўзгачадир. Сенинг сеҳринг қанча болаларни ўзига мафтун этган. Онажонларимиз алла айтиб, ҳеч қачон чарчашмасин. Менимча, бу дунёда она алласидан-да сеҳрли нарса йўқ бўлса керак.

Сухроб САИДМАНСУР ўғли,
ёш мухбир.

Бўйларинг бўйимга бўйлашсин, болам...

ТАДБИРКОР ШУҲРАТ

(КИЧИК ҲИКОЯ)

Шуҳратнинг бобоси қурт олиб бериш учун неварасини етаклаб бозорга олиб борди. Кеча нафақа пулини олганди. Невараларига улашиш мақсадида бир-икки кило қурт олмоқчи эди. Неваралари кўпда. Эртага байрам, оппоқ дадаси ва бувиларини ҳаммалари кўргани келишади. Қурт бозори катта гўмбаз тагининг ўртасида жойлашган. У ерга узок-яқиндаги қишлоқлардан қоплаб қурт олиб келишади. Қурт бозорига дон, зираворлар сотиладиган раста орасидан ўтиб борилади. Расталар орасидан ўтаётиб, бир кекса одам олдида бир қоп қуртилган наъматакни кўриб, бобоси унинг нархи ва нималарга даво бўлиши билан қизиқди.

- Бу ўтган йилги наъматак, - тушунтирди ҳалиги кекса. - Қайнатиб ичса, қон босимини пасайтиради, иштаҳани яхшилайди. Одамни анча тетиклаштиради. Шифокорлар яна алланамаларга даво бўлади дейишади. Бурчмулладан олиб келганман. Нархи арзон, мана шу банкаси ўн беш сўм.

- Қаранг-га, биз баъзан бунинг қадрига етмаймиз. Дори излаб, дорихоналарга югуриб юрамиз. Олдиндан оққан сувнинг қадри йўқ.

- Шуҳратжон болам, аданг дала боғимизнинг атрофига тўсиқ бўлиши

учун эккан наъматаклар ўтган йили ўзини анча кўйиб, гуллаган эди. - Сўзида давом этди бобоси. - Меваси кузда пишади.

- Вой, оппоқ дада, бу ҳали ўша ёввойи гуллар мевасими? - ажабланди Шуҳрат. - Ўтган йили нега териб олмадик?

- Ҳали ҳам кеч эмас. Яқинда яна гуллайдиган пайти бўлади. Ўшангача қушлар чўқилаб тушириб юбормаганларини териб олса бўлади.

- Оппоқ дада, оппоқ дада мен ўзим териб келаман, - ҳовлиқиб кетди Шуҳрат.

- Майли, ўғлим. Аккаларинг билан бирга териб келсаларинг бўлади. Лекин наъматак териш сен ўйлаганчалик осон иш эмас. Наъматак сертикон бута бўлади. Уни жуда эҳтиёткорлик билан териш лозим. Ҳаммаёғингни тимда-лаб қонатиб юборади, - деди неварасининг кўзига қараб бобоси.

- Мен тиканакдан кўркмайман. Ўтган йили ёзда оёғимга тиканак кир-

ганида адамлар нина билан чиқаргунларича йиғламаганман, - деди гердайиб Шуҳрат. Бобоси эса жилмайиб кўйди.

Эртаси кун Шуҳратларнинг уйи меҳмонларга тўлди. Ҳамма аммалари ва амакилари катта-кичик болалари билан тўпланишди. Барчалари Шуҳратнинг оппоқ дадаси билан бувисини байрам билан қутлашди. Набиралари оппоқ дадасининг бўйини сиқиб юзидан ўпиб, кейин ўз юзларини унга тутиб туришарди. Оппоқ дадаси ўғил невараларини ўпганда

- Ия, юзингдан шоколад мазза келаяпти, - деб мактаса, қиз невараларини

- Ия, оппоқ қизим сени кидан қаймоқ ёки музқаймоқ маззаси келаяпти, - деб эркаларди. Бундай эркалашга Наргиза деган невараси эриб кетиб,

- Оппоқ дада, биласизми адамлар ҳаммамизга музқаймоқ олиб бердилар. Сизга ҳам, бувиларимга ҳам анча музқаймоқ олиб келдик, деб мактанди. Кейин муҳим сирни очгандай

оппоқ дадасининг қулоғига пичирлади. - Бувимлар музқаймоқларни тоқчага беркитиб қўйдилар.

- Майли. Бувинг, музқаймоқ яхдан бироз тушсин, деганларда, - кулди оппоқ дадаси. - Бироз эриса томоғимиз оғримайди.

Дастурхон тепасида оппоқ дадаси ҳаммани дуо қилди ва барчаларига қурт улашиб чиқди.

- Мен эртага даламизга бораман, наъматак териб келаман, - деб мактаниб қолди Шуҳрат ҳовлиқиб. - Бувимлар қайнатиб берсала, ичсам, бўйим тез катта бўлар экан.

Ўтирганлар гур этиб кулиб юборишди. Шуҳратнинг гапи баҳона бўлиб, оппоқ дадаси, адаси катта амакиси гапга аралашиб кетишди.

- Даламиз атрофидаги наъматак экилмаган панжалар остига ҳамда зовур тарафдаги ташландиқ бўлтак жойга ҳам наъматак қаламчалари тикиб чиқилса яхши бўларди. Сув бўлса сероб, ўзи ўсаверади. Икки-уч йилда гуллай бошлайди, - маслаҳат берди оппоқ дадаси.

- Терилган наъматакларни фитобар дорихонасига олиб борилса, кўтарасига олса керагов. Бир эшитганим бор эди, - деди Шуҳратнинг амакиси.

Шуҳрат бўлса, ҳозирнинг ўзидаёқ далага бориб, тезроқ наъматаклар-

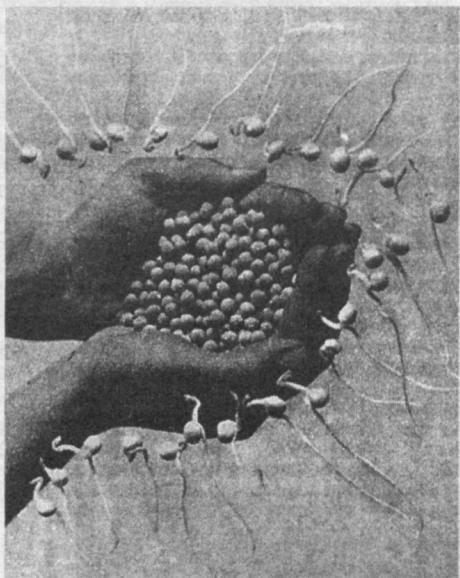
ни тергиси келарди. Эртага далага Шуҳрат, унинг акаси, адаси ва амакисининг ўртанча ўғли биргалашиб боришга аҳд қилишди. Адаси наъматак қаламчаларини тайёрлаб, кун ботиш томондаги панжара тагига, зовур бўйидаги ташландиқ бўлтак ерга экиб, сув оқизиладиган ариқларни тўғрилаб келадиган, болалар эса, кузда қолиб кетган наъматакларни теришадиган бўлишди. Невараларидаги иштиёқ ва ғайратни кўриб, бувижонлари жуда ҳурсанд бўлиб кетди. Уларнинг қўллари ва кийимларига наъматак тиканлари илашиб, баданларини қонатиб ёки кўча кийимларини йиртиб қўймасликлари учун наъматак тераётган пайтларида устларидан кийиб олишларига адаларининг эски плашч ва фуфайкаларини топиб, тайёрлаб қўядиган бўлди.

Эртасига далага борганларнинг ишлари унумли бўлди. Амакиси тўғри айтган экан, кейинги ҳафтада адаси икки челақ наъматакни дорихонага олиб бориб, мўмайгина пулга сотиб келди. Маслаҳатлашиб, наъматакларни териб келиш ташаббускори Шуҳратга бу йил мактабга кийиб борадиган кийим-бош олиб беришадиган бўлишди.

Эркин ЭРГАШЕВ.

РОССИЯДА БУ ЙИЛ ҒАЛЛА ТАНҚИСЛИГИ КУТИЛМОҚДА

Россия қишлоқ хўжалиги вазирлиги тарқатган хабарларга қараганда, бу йил мамлакатда ғалла етиштириш ўтган йилдагидан кам бўлади. Маълумки, 1997 йилда Россияда 86 миллион тонна ғалла йиғиб олинган эди. Жорий йилда эса бу кўрсаткич 70 миллион тонна атрофида бўлиши кутиляпти. Мутахассисларнинг фикрига кўра, ғалла етиштиришнинг бундай кескин даражада камайишига об-ҳавонинг ноқулай келиши сабаб бўлмоқда.

Ҳозирги кунда Россияда 1998 йилда мамлакат агросаноат мажмуи фаолиятининг иқтисодий шартлари тўғрисидаги қарор лойиҳаси тайёрланмоқда. Унда жорий йилда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқаришнинг тахминий ҳажми баён қилинган. Ҳужжатда айтилишича, бу йил Россияда 70 миллион тонна атрофида ғалла, 18 миллион тонна қанд лавлаг, 36 миллион тонна картошка, 11,5 миллион тонна сабзавот ҳосили йиғиштириб олиш, 34 миллион тонна сут ва 8 миллион тонна гўшт етиштириш режалаштирилган.

Қарорда қишлоқ хўжалигини қўллаб-қувватлашда давлат томонидан кўрсатиладиган молиявий ёрдамнинг ҳажми ҳам белгилаб қўйилган. 1998 йилда мана шу мақсад учун федерал бюджетдан 12 миллиард рубль ажратиш кўзда тутилган. Бу маблағ қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқарувчиларга мулкчилик шаклидан қатъи назар бўлиб берилади. Бундан ташқари, уларга бериладиган имтиёзли қарзлар ҳажми 1,3 миллиард рублга кўпаяди ва бу қарзларнинг умумий ҳажми 9 миллиард рублга етказилади.

Шунингдек, ҳужжатда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари бозорини барқарорлаштиришга доир бир қанча тадбирларни амалга ошириш ҳам назарда тутилган.

ИҚТИСОДДАН ИҚТИБОС

Масалан, бирор маҳсулот бозордаги эҳтиёждан ошиқча ишлаб чиқарилган тақдирда, давлат уни ўртача нархларда сотиб олади ва керакли вақтгача сақлаб туриб, шу маҳсулот тақчиллиги юз берганда яна бозорга чиқаради. Шу билан бирга, маҳсулот нархи ҳам аҳолининг харид қуввати етадиган даражада ушлаб турилади.

ИНДОНЕЗИЯНИНГ ТАШҚИ ҚАРЗИ 133,7 МИЛЛИАРД ДОЛЛАРГА ЕТДИ

Шу йилнинг январь ойидаги ҳолатга кўра, Индонезиянинг ташқи қарзи 133,7 миллиард долларни ташкил этди. Мамлакат Марказий банки тарқатган хабарларга қараганда, бу рақам ўтган йилнинг декабрь ойи охиридагига нисбатан 2,4 миллиард доллар камдир.

Ушбу қарзларнинг 80 миллиард доллардан ортиғи Индонезиянинг хусусий корпорациялари зиммасига тўғри келади. Унинг 15,6 миллиарди қисқа муддатли кредитлардир. Ҳукумат ва давлат секторининг қарзи миқдори эса 53,5 миллиард доллар деб баҳоланмоқда.

Айни пайтда, Индонезия ҳукумати вакиллари хорижий кредиторлар билан қарзларни тўлаш масалалари бўйича музокаралар олиб бормоқдалар. Ҳарб иқтисодчиларининг фикрича, бу музокараларнинг ижобий якунланиши нафақат Индонезиянинг, балки бутун Жанубий-Шарқий Осиё мамлакатларининг иқтисодига катта таъсир кўрсатиши мумкин.

ЕВРОПАНИНГ ЯНГИ ВАЛЮТАСИ - „ЕВРО“ МУОМАЛАГА КИРИТИЛАДИ

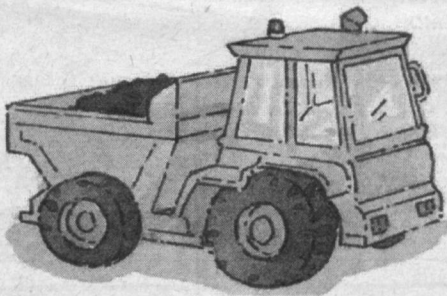

Америкада чиқадиган “Нью-Йорк таймс” газетасининг ёзишича, Европаниннг янги валютаси - “евро” келажакда жаҳондаги йирик уюшган жиноятчи тўдаларнинг севимли пулига айланиши мумкин. У яширин иқтисодиётнинг бугунги кундаги севимли валютаси бўлмиш АҚШ доллари

мавқеининг бу доирада кескин тушиб кетишига сабаб бўлади.

Маълумки, евро муомалага киритилгач, 100 евронинг АҚШ долларига нисбатан қиймати 110 долларга тенг бўлиши кутилмоқда. Бунинг устига йирик қийматдаги - 100, 200 ва 500 евро банкнотларининг чиқарилиши ҳам Европа валютасининг мавқеи ошишига сабаб бўлади. АҚШ пулининг энг йирик қийматдагиси эса 100 долларлик купюралар. Газетаниннг таъкидлашича, икки валюта орасидаги мана шу фарқ Колумбия наркобаронлари, Нью-Йорк мафияси босслари ва Россия гангстерларининг еврога бўлган интилишнни кучайтиради. Муомалага катта миқдордаги пулнинг киритилиши уларнинг ноқонуний капитал йиғишида ва турли келишувларни амалга оширишда қулайлик туғдиради. Масалан, илгари контрабанда йўли билан бирор мамлакатдан миллион долларни олиб чиқиб кетишдан чемадан-дан фойдаланилган бўлса, евро муомалага киритилгач, шунча миқдордаги пулни кичкина сумкачада олиб кетиш имконияти пайдо бўлади.

СИФАТЛИ МАҲСУЛОТ - КОНУ ФОЙДА

Кейинги бир неча ойлар давомида “КамАЗ” юк автомобиллари ишлаб чиқариш заводидаги барча тузилмаларида қатъий ўзгаришлар амалга оширилди. Натижада завод бугунги кунга келиб барқарор тартибда ишлаш имкониятига эга бўлди.

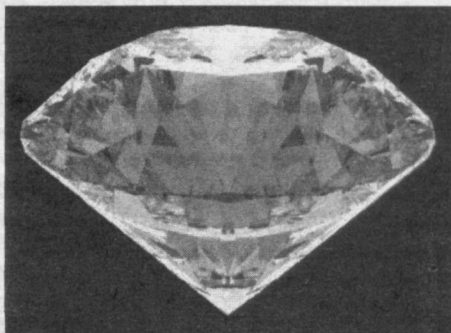
Заводнинг бош конвейери жорий йилнинг бошида тўхтатиб қўйилган эди. Ўшанда бу ерда ишлаб чиқариш суръати пасайиб, кунига одатдаги 2000 машина ўрнига бор-йўғи 200-300 машинага тушиб қолганди. “Альфа-банк” томонидан ваъда қилинган 50 миллион долларнинг заводга ажратилмагани ва натижада унинг айланма маблағсиз қолганлиги бунга сабаб бўлганди. Натижада Татаристон ҳукумати бу маблағни ўзи излаб топишга мажбур бўлди.

Шуниси қизиқки, заводнинг мажбурий тўхтаб туриши, корхона учун анча фойда бўлди. Чунки, машина бозорида юк автомобиллари танқислиги вужудга келди ва уларнинг нархи ҳам маълум даражада ошди. Илгари ўн тонна юк кўтарадиган битта автомобилни ишлаб чиқариш заводида 105 минг янги россия рублига тушар эди. Бунинг устига, воситачилар уларни шу нархда ёки ўз нархидан арзон баҳода бартер усулида сотар эдилар. Эндиликда завод маъмурияти ўз маҳсулотларининг бартер усули-

да сотилишига чек қўйди. Корхонада амалга оширилган тузилмавий ўзгаришлар натижасида эса машиналарнинг таннари ҳам сезиларли даражада камайди ва бугунги кунда битта юк автомобили ишлаб чиқариш учун 85 минг рубль сарфланмоқда. Унинг бозордаги нархи эса 140 минг рублгача кўтарилиб кетди.

Бундан кейин заводда фақат қатъий буюртма асосида маҳсулот ишлаб чиқаришга аҳд қилинган. Йил охиригача “КамАЗ” 16 минг юк автомобили тайёрлашга буюртма олган. Май ойида эса бу ерда 1000 донна машина ишлаб чиқариш кўзда тутилмоқда. Уларни фақат нақд пулга сотиш режалаштирилган. Бу эса корхонаниннг ўз ишчилари билан ҳисоб-китоб қилишни енгилаштиради.

ОЛМОСНИНГ ОШИҒИ ОЛЧИ БЎЛМОҚДА

Маълумки, Россиянинг “Россия олмослари-Саха” (“Алроса”) ҳисдорлик компанияси, мана бир неча йилдирки, Жанубий Африка Республикаси (ЖАР) нинг “Де Бирс” корпорацияси билан ҳамкорлик қилиб келади. Лекин келишувга мувофиқ, ушбу ҳамкорлик шу йилнинг 31 декабрида ниятсизга етиши керак. Россияликлар эса жанубий африкаликлар билан биргаликда иш юритишдан манфаатдордир. Шунинг учун улар табиий олмосларни четга экспорт қилиш тўғрисида тузилган икки томонлама савдо шартномаси муддатини яна икки йилга узайтиришни “Де Бирс” корпорацияси маъмуриятига таклиф қилишмоқчи.

Мутахассисларнинг айтишича, ҳозирги пайтда жаҳон олмос-бриллиант бозорида қийин вазият вужудга келган. Бу вазият “Де Бирс” корпорациясининг қайта ишланмаган олмосларни сотишни камайтираётгани билан ҳарактерланади. Чунки, бу корпорация жаҳон бозорида сотилаётган олмоснинг катта қисмини назорат қилади. Жорий йилда “Де Бирс” 4 миллиард долларлик қайта ишланмаган олмос сотишни мўлжаллаган. 1996 йилда эса у 4,6 миллиард долларлик ана шундай маҳсулот сотган эди.

Шартнома муддатини узайтириш тўғрисида маълум қарорга келиш учун “Россия олмослари-Саха” ва “Де Бирс” компаниялари вакиллари Москвада учрашишни режалаштиришган. Агар бу ерда ижобий келишувга эришилса, жаҳон олмос бозорида Россияда қазиб олинган қимматбаҳо тошларни сотишдаги маълум қулайликлар сақлаб қолинган бўларди.

Хорижий матбуот хабарлари асосида тайёрланди.

АНТИҚА РАДИОПРИЁМНИК

Буюк Британиялик олим Тревор Бейлис электр қувватисиз ва батареякасиз ишлайдиган радиоприёмник ихтиро қилди. Қизиғи шундаки, у аср бошида ишлатилган телефонлар сингари аппаратга ўрнатилган махсус дастакни айлантириш орқали ишлайди. Бу дастакни 25 секунд давомида айлантирсангиз кифоя. Шундан сўнг, сиз маълум вақт давомида ўрта, қисқа ва ультрақисқа тўлқинлардаги радиоёшиттиришларни бемалол тинглайверасиз.

Ҳозирги пайтда янги турдаги бу радиоприёмниклар Жанубий Африка Республикасининг Кейптаун шаҳридаги заводларнинг бирида ишлаб чиқарилмоқда. Бу ерда йилига бир миллион дона ана шундай қурилма тайёрланади. Лекин унинг нархи анча қиммат. Ҳар битта радиоприёмник 130 доллар атрофида баҳоланмоқда.

Ишлаб чиқарувчиларнинг таъкидлашича, бу радиоприёмник, асосан, Африка мамлакатлари учун мўлжалланган. Чунки бу қитъада ҳали электр токи етиб бормаган жойлар жуда кўп. Бу ердаги аҳоли эса кўпинча жаҳонда рўй бераётган муҳим воқеалардан беҳабар қолади. Янги радиоприёмник эса уларнинг ташқи дунёда кечаётган ўзгаришлар тўғрисида ахборот олишида жуда қўл келади.

УЧУВЧИЛАР ВА... ЙЎЛОВЧИЛАР

→ Коди А.Лок энг ёш учувчи ҳисобланади. У 9 ёшу 316 кунлик бўлганда "Сессна-150" самолётини ҳавога кўтарди. Бу воқеа 1983 йил 24 февралда Мексиканинг Мексикали шаҳарчасида рўй берган эди.

→ 1942 йилнинг декабрида Буюк Британиялик ёш Жеймс А.Студли (у ўшанда 14 ёшу 5 ойлик бўлган эди) ўзининг 13 ёшдаги укасини самолётда сайр қилдиришга қарор қилди. Гарчи Жеймс учувчиликдан мутлақо беҳабар бўлса-да, унинг уриниши омадли бўлди ва болалар ярим соат мобайнида мазза қилиб парвоз қилдилар. Қизиқ, уларнинг ота-оналари бунга қандай муносабатда бўлдилар экан?!

→ Томас Добни эса, 15 ёшу 5 ойлик бўлганида очик-ойдин самолёт штурвали ёнига ўтирди. Ахир, бу пайтда у Британия Ҳарбий Ҳаво Кучларининг сержанти эди-да. У қандай қилиб бунга муваффақ бўлди? Шунчаки, армияга бораётган пайтида ёшини катта қилиб кўрсатишнинг уdda-

сидан чиқди, холос.

→ Дунёдаги энг кекса учувчи америкалик (Кимберлидан, Айдахо штати) Энд Маккарти ҳисобланади (у 1885 йилда таваллуд топган). 1979 йилда у 94 ёшида ўзининг қайта қурилган "Эркуп" самолётини парвозга кўтарди. Лондонлик Пегги Фоллис хонимнинг (1913 йилда туғилган) жасоратига ҳам қойил қолса бўлади. 1991 йилда - 78 ёшида у учувчи сифатида аттестациядан ўтказилди.

→ Энг тажрибали ҳаво йўловчиси сифатида ҳеч тап тортмасдан Эдвин Шеклтонни айтиш мумкин. У турли хилдаги 436 та самолётларда, шунингдек вертолётларда, планерларда, ҳаво шарларида парвоз қилди. Унинг биринчи парвози 1943 йилнинг март ойида "Домини R9548" самолётида бўлган эди.

→ Бир кун ичидаги энг кўп сонли парвоз лондонлик монах Майкл Барлетга тегишли: 1990 йилнинг 13 июль куни у 13 соат 33 минутда "Кели трэнспорт оф найс" компаниясининг доимий

йўловчи авиакатновларида Ницца, Антиб, Монако ва Канн ўртасида 42 марта парвоз қилди.

→ Брюсселлик Бруно Ленел 1984 йилнинг декабрида масофаси 85 минг 623 километр бўлган авиасафар учун билет сотиб олди. Шунча масофани босиб ўтиш учун у 80 та авиакомпания хизматидан фойдаланди, сафар давомида 109 марта тўхтаб ўтишга тўғри келди. Баҳоси 4500 доллар бўлган билетнинг узунлиги эса, 12 метр бўлди.

→ Энг довжарак билетсиз авиайўловчи сифатида Сокаррас Рамиресни эътироф этиш мумкин. 1969 йилнинг 4 июнь куни у "Иберан эйрлайнз" авиакомпаниясига қарашли "Дуглас ДС-8" самолётининг ўнг қанотига ўрнатилган шасси бўлмасига яширинча кириб олади ва Кубани тарк этади. Гаванадан Мадридгача бўлган 9010 километр масофани у шу алфозда босиб ўтди.

Гулнора АВЕЗОВА тайёрлади.

ХЕМИНГУЭЙ ШАҲОДАТИ

Машҳур журналист ва ёзувчи Эрнест Хемингуэй тасвирий санъат асарларига жуда ишқибоз бўлган. Ҳатто унинг нодир расмлар тўпланган каттагина галереяси ҳам бор эди. У қўлга киритган расмлари билан фахрланар, уларни кўз-кўз қилишни ёқтирар эди. Уйига қадам ранжида қилган меҳмонларни бу галереяни томоша қилдирмай жўнатмасди. Кунлардан бир кун бир меҳмон бошқа расмларга парво қилмай шахматчилар тасвирланган расмга узоқ кўз тикиб қолади. Буни пайқаган ёзувчи меҳмондан: - Бу расм Сизга ёқдимиз? - деб сўрабди ва саволга шундай жавоб олибди:

- Ёққанда қандок! Азамат уч юришда мот қилибтият!

ҚАНДИНГНИ УР, МАЙК!

Иллиной штатида (АҚШ) истиқомат қилувчи Майк Витковскининг номи Гиннеснинг рекордлар китобидан ўрин олди. Майк 35 долларга сотиб олган лотереяга... 40 миллион долларлик ютуқ чиқди. Майк лотереядаги 6 та рақамнинг ҳаммасига тўғри жавоб топди. Дунёдаги энг катта бу ютуқ пули 20 йил мобайнида эгасига йилига 2 миллиондан тўланади.

НУРЛАНИШ ВА РАК

1986 йилда Чернобыль атом электр станциясида рўй берган ҳалокат оқибатларидан жабр чекаётган беларусь болалари Нагасакида атом бомбаси портлаши таъсирида бўлган болаларга нисбатан кўпроқ қалқонсимон без раки билан оғрир экан. Бу борада тадқиқотлар олиб борган Нагасаки университетининг бир гуруҳ шифокор олимлари ана шундай хулосага келишди.

Тадқиқотлар Белорусь Республикасининг Гомель шаҳрида 1991 йилнинг май ойидан 1995 йилнинг июнь ойигача бўлган давр мобайнида олиб борилди. Бу вақт давомида шаҳарда 15 ёшгача бўлганлар орасида қалқонсимон без раки билан оғриган 26 бола аниқланди. Япониялик врачлар уларнинг 16 тасида ёки 61,5 фоизини зарарли шиш бор, деган хулосага келдилар.

Японияда эса 1962-1993 йиллар давомида қалқонсимон без ракига чалинган 14 ёшгача бўлган 37 та бемор бола борлиги аниқланган. Қизиғи шундаки, бу болаларнинг ҳеч қайсиси Нагасакидаги атом портлаши пайтида нурланишга чалинмаган. Улар фақат мана шу ҳудудда истиқомат қилганлар, холос. Шифокорлар беморларни текшириб кўриб, уларнинг 6 тасида ёки 18 фоизда зарарли шиш бор, дея ташхис қўйишди.

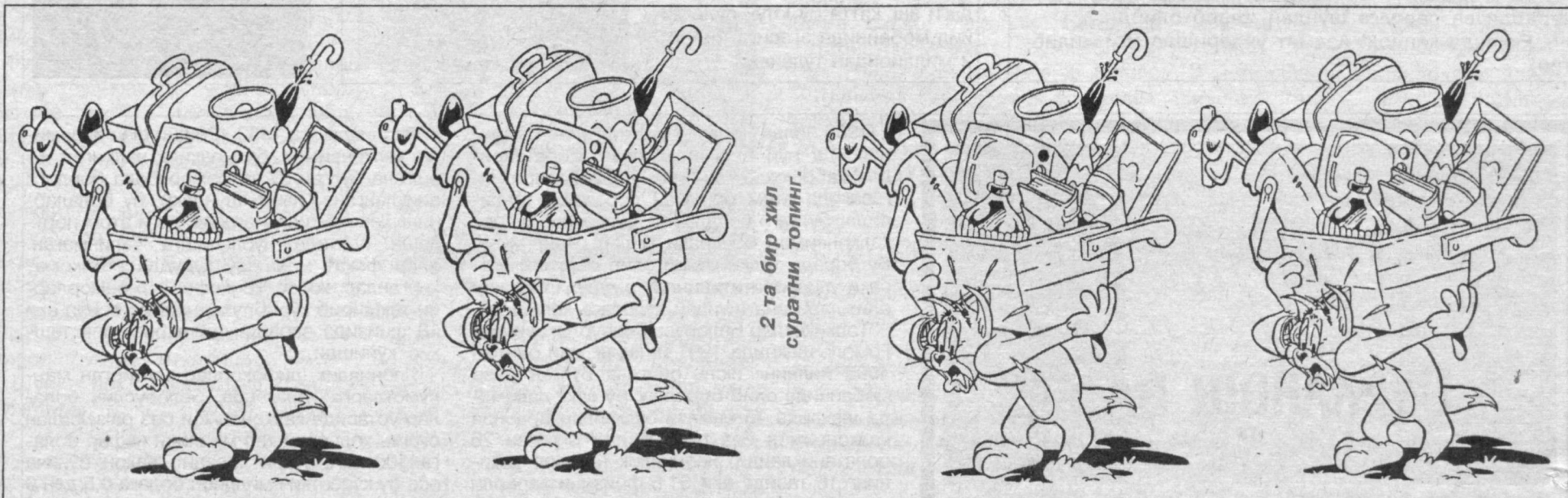
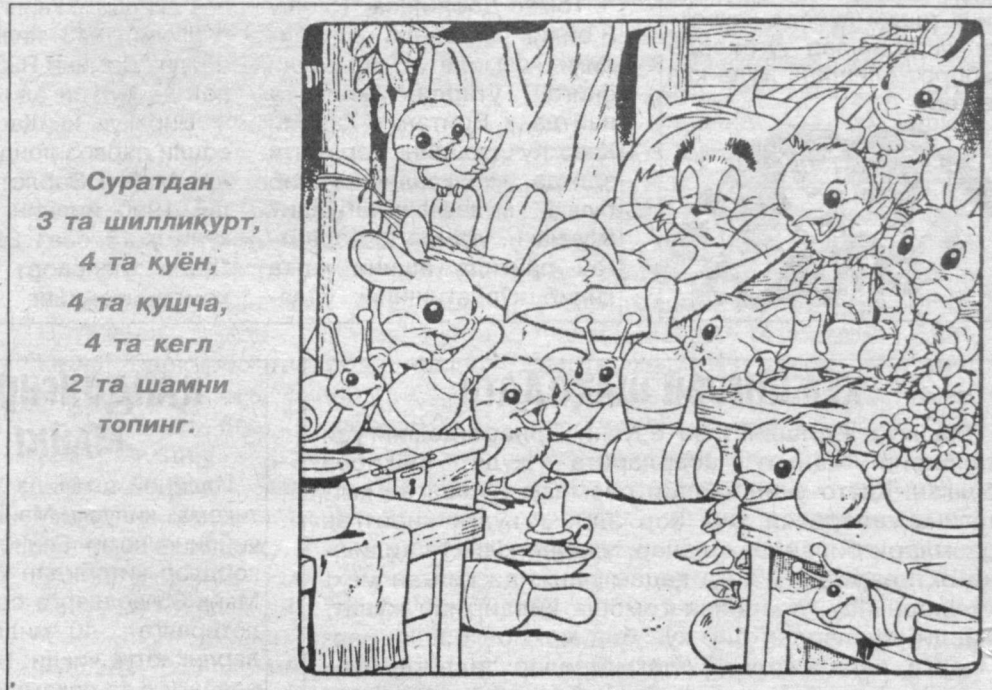
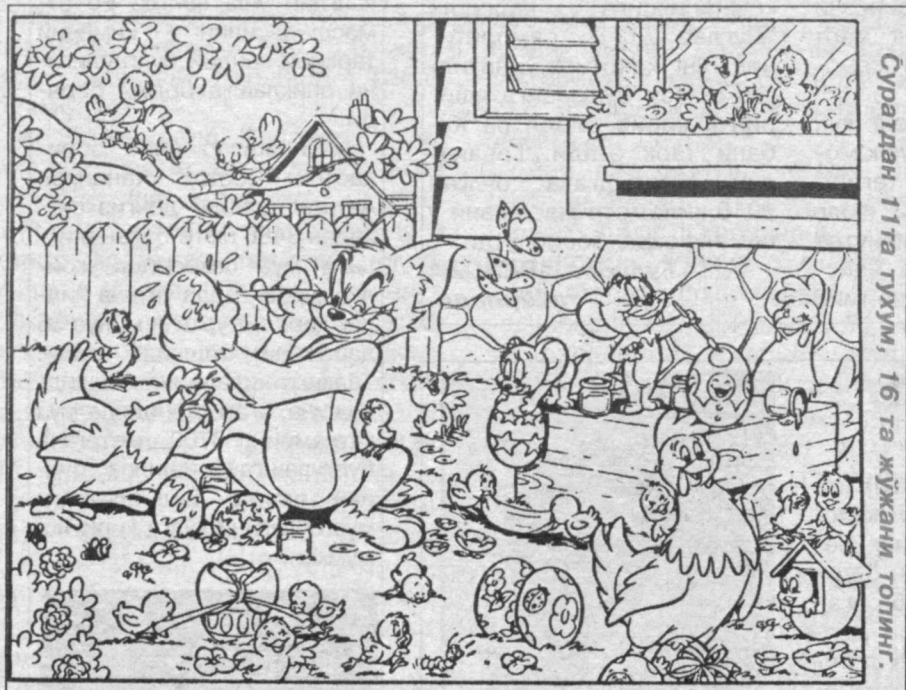
Япониялик шифокорлар келтирган маълумотларга қараганда, белоруслик болалар ўртасида қалқонсимон без раки билан оғриш ҳодисаси ҳар миллион нафар болага 100 тага тўғри келади. Жаҳон бўйича эса бу кўрсаткич миллион болага 0,5 дан 3 тагачани ташкил этади.

“ЁШ ИҚТИСОДЧИ”ГА
МАКТУБЛАРИНГИЗНИ
КУЙИДАГИ МАНЗИЛГА
ЮБОРИШИНГИЗ МУМКИН:

700029. Тошкент шаҳри,
Мустақиллик майдони,
2-уй, 402-хона
(Музаффар Пирматов).

Мўлоқот учун телефон:
(371) 139-49-32,
139-16-19.
Факс: (371) 139-48-23.

Азиз болалар, севимли сеҳргар бобонгиз чол ибн Хаттоб олис юртлардан-олис юртларга сайрини давом эттирганида учар гилами

дан ҳамма нарс келадими? **-500 ёшга тўлдим. Ҳалигача соқолим мени уялтириб қўймаган.** **-Соқолингиз?**

монга бурди. **-Нодир нега бизнинг кўчада музқаймоқ сотилмайди-я?** **-Музқаймоқни яхши кўра-**

-Ў, зўр-ку. Ватан деган сўзни биласанми. **-Ҳа. Қишлоғим-менинг кичик Ватаним, Ўзбекистон эса менинг катта Ватаним бўлади. Бобожон, сиз сеҳргар бўлсангиз бугун Тошкентда ҳам катта байрам бўлаётгандир-а, мени бир обориб келинг, йўқ, яхшиси бутун мактабимизни олиб боринг, тўполон қилмаймиз.**

Сеҳргар чол нима қилишини билмай турганда Нодир унинг жонига оро кирди.

-Ақром кел, яхшиси биргаликда сенинг мучал тўйингни ўтказиб, кейин келгуси сафар сени Тошкентга олиб борамиз. Келишдикми?

-Майли, унда юринлар, байрамни бирга ўтказайлик. Чол ибн Хаттоб билан Нодир каттақўрғонлик болаларнинг ақл-заковатиға, билимиға тан беришиб Навоийга йўл олдилар.

Учар гилам Қизилтепа туманидаги Ибн Сино номли мактаб боғига кўнди. Боғда гулларни парваришлаб юрган бола кутилмаган меҳмонларни кутиб олди. Бу бола Охунжон Ҳамидов экан. У гулларни жуда яхши кўриб, уларга қарашни ёқтираркан.

-Охунжон ёзги таътилга ҳам чиқай деб қолдинглар-а?

-Ҳа, **-Гулларни ким учун дас-таялаяпсан?**

-Ие, бугун байрамлигидан хабарингиз йўқми? Бизнинг мактабимизга болалар шoirлари келишади. Катта залимизда роса зўр кеча уюштирамиз. Сизлар ҳам келинглар.

-Боғларинг жуда чиройли экан. Бу ердаги ҳамма гулларнинг исмини биласанми? **-Албатта биламан...**

-Охунжон, бугун сени байрам билан табриклашдими? **-Ўқитувчим «Олтин Водий эртаклари» китобини, дадажоним эса таътилда ўйнайсан деб катта чиройли футбол тўпини совға қилдилар...** **-Байрамни яхши ўтказгин. Бизнинг қайтадиган вақтимиз бўлди.**

Сеҳргар чол ва Нодир Охунжон билан хайрлашишди.

Ўзбекистоннинг турли вилоятларидаги тенгдошлари ҳаёти билан қисқача бўлсада танишган Нодир негадир дарров Тошкентни кўмсаб қолди. Сеҳргар бобосидан ортга қайтишни илтимос қилди. Улар Учар гиламда бир пасда «Улуғбек» истироҳат боғига етиб келишди.

Бу ерда дорбозлар, қизикчилар, кўшиқчилар байрамни бошлаб юборган эканлар. Нодир югуриб бориб укалари ва ойижонисини одамлар ичидан топиб олди. Чол ибн Хаттоб эса Нодирга кўзини қисганча секингина ғойиб бўлди.

Ким билсин у тагин Ўзбекистон болаларидек бахтиёр, озод, мустақил болаларни учратармикан?

Ҳалима АҲМЕДОВА

«Улуғбек» хиёбонининг баланд дарахтларига илашиб, сеҳргар чол гиламидан тушиб атроф-теварагини томоша қила бошлабди.

Шунда уни таниган болалар уни бир пасда ўраб олишибди. Чол ибн Хаттоб бу болаларнинг ширин муомаласи, ўзини тутиши, зукколигидан-тушган жойи Ўзбекистон, бу болалар эса ўзбек эканлигини тушунибди.

Сеҳргар чол қайси мамлакатга борса, аввал ўша ерлик энг кичик фукаро-бола билан гаплашаркан. Чунки, кичкина болалар алдашни билмас эканларда. Ўз анъанасига содиқ қолган чол кичкина Нодирни суҳбатга тортибди:

-Адашмасам, сенинг исминг Нодир -а?

-Вой, қаердан билдингиз? -Сеҳргарлар ҳамма нарсани билишади.

-Вуй, ҳали сеҳргармисиз? -Менга айт-чи, бугун боғда нима бўляпти?

-Сеҳргар бўлсангиз ўзингиз топинг.

-Мен-ку топаманку-я, лекин сендан ростини билмоқчи эдим. -да...

-Бугун болаларни ҳимоя қилиш куни- бизнинг байрамимиз. Музқаймоқ ейсизми, марҳамат, олиб келишим мумкин-текинга.

-Қанақасига?

-Шундай, бизда болалар байрам қилсин учун ҳамма хиёбонлар ҳатто Уолт Дисней парки-ю, хайвонот боғига фақат болаларга хизмат қилади. Ўзингиз қаердан келасиз?

-Мен олис Африканинг ўрмонларидан келяман. Нодир, сизларда байрам роса зўр бўларкан-а? Африкалик болалар ҳали сизлардака байрамни билишмайди.

-Сеҳргар бобо қўлингиз-

-Ҳамма сирим соқолимда-да. Айт-чи сен ҳозир нимани хоҳлар эдинг?

-Ўзбекистоннинг баъзи шаҳар ва қишлоқларида яшайдиган болалар билан суҳбатлашгим келяпти...

Чол ибн Хаттоб Нодирнинг қўлидан ушлаб соқолидан бир юлиб нималардир деб пичирлади. Нодир кўз очиб юмгунча Қашқадарё вилояти, Чироқчи туманидаги 140-мактабда пайдо бўлди. Мактабга шошилиб бораётган бола қаршисида кулиб турган Нодирни кўриб хайрон қолди.

-Сен кимсан? **-Нодирман. Ўзинг-чи?** **-Мен Ойбек Шохўжаевман. 6-синфда ўқийман. Байрамни қанақа кутиб оляпсизлар?**

-Эҳ-ҳа энди билдим, сен ҳалиги кўрсатувларни олиб борадиган кичкина журналистсан, топдимми?

Ойбекнинг билиб-билмай унга кичкина журналист унвонини бергани Нодирга хуш ёқди, шекилли...

-Топдинг...

-Мактабимизда катта байрам кечаси ўтказилади. Ўша куни кўшиқчилар келишаркан. Таътилга чиқишимиз муносабати билан аълочи ўқувчиларга лагерларга йўлланма бериларкан.

-Сенга ҳам йўлланмадан тегар?

-Билмадим. Ҳар ҳолда яхши ўқийман.

-Ҳозир нимани истаяпсан?

-Қанийди, Уолт Дисней паркида айланиб юрган бўлсак...

-Гап бўлиши мумкин эмас...

Нодир дарахт тепасидаги сеҳргар чолга имо қилди. Чол ибн Хаттоб эса секин бош чайқади. Истаги бўлмагач Нодир суҳбатни бошқа то-

санми?

-Жуда ҳам.

Нодирнинг ёдига ҳалиги-на хиёбондан олган музқаймоғи тушди-ю, чол ибн Хаттобнинг олдига югурди. Хайрият сеҳргар уни қалпоғининг ичига солиб қўйган экан.

-Мана сенга музқаймоқ. Ош бўлсин ея қол.

-Вой, зўрсан-ку Нодир, раҳмат сенга.

Ойбек музқаймоқни мазза қилиб тушириб олди. Нодир сеҳргар бобонинг имлаётганини кўриб шошилди.

-Ойбек, хайр дўстим, барча мактабдошларингни бизнинг номимиздан байрам билан қутлаб қўй. Мен эса кетдим.

-Қаёққа?

-Ойбек ҳаммасини тушида кўргандай бўлиб қолди.

Худди ўша пайтда чол ибн Хаттоб билан Нодир учар гиламнинг устида Самарқанд томон учишарди.

Гилам Каттақўрғондаги 20-мактабнинг устидан секин айланиб ерга кўнди. Ҳамма ўқувчилар имтиҳон топшириш пайида.

Дарахт соясида китоб ўқиётган бир боладан чол ибн Хаттоб:

-Сен Ақромжон Асқаров бўласан-ми? -деб сўради.

-Ҳа.

-1-июнь қанақа кун, биласанми?

-Ҳа, биламан. 1-июнь - бизнинг кунимиз. Ана мактабимизга қаранг. Бизнинг мучал тўйимизни ҳам қўшиб байрам қиляптилар.

-Сен жуда ақлли болага ўхшайсан-ку, Катта бўлсанг ким бўлмоқчисан?

-Менми, онам юрист бўласан, дейдилар. Ўзим ҳоким бўлмоқчиман. Кейин қишлоғимизга газ олиб келаман. Музқаймоқхона ҳам очмоқчиман.

Расмларни Нодира МИРЗАЕВА чизди.

БУЮК ЗОТЛАР ВА НОДИР ВОҚЕАЛАР

Арасту айтадики, Босфор кўрфазидаги Ҳеракл устунлари деб аталувчи тоғлар илгари Бриорай устунлари деб аталар экан. Аммо, юнон халқ қахрамони Ҳеракл ер юзини ва денгизларни ёвуз маҳлуқлардан тозалгани, одамларга жуда кўп яхшиликлар қилгани учун бу тош қояларни унинг шарафига Ҳеракл устунлари деб атай бошлабди.

Донишманд Эпамионнинг бисотида биттагина эски чопони бор экан. Зарурат бўлса, кучага ушани кийиб чиқар экан. Агар чопонини ямоқчига тузатишга берса, бошқа либоси йўқлигидан,

кучага чиқолмай утирар экан. Мана шундай камбағаллигига қарамай, Жрон шоҳи совға қилган тилла пулларни олмабди. Орияти келибди. Совгани олмаган одам совға берган одамдан кўра ҳимматлироқ, фозилроқдир.

Ибодатхонага кирган одамлар орасида бир болакай маъбуда Артемида бошидаги муқаддас гулчамбардан узилиб тушган тилла баргни узи-га деб олиб қўйган экан. Болани тутиб, қозилар ҳузурига элтишибди. Улар ёш бо-

лага муқаддас тилла барг урнига турли уйинчоқлар таклиф этса ҳам бола кўнмабди.

Шундан сўнг ҳакамлар болага муқаддас ҳайкалга ҳур-

Кунлардан бир кун

матсизлик ва угирлик учун улим жазоси беришга мажбур бўлишибди. Чунки Афинада қонунлар барчага баробар экан.

Яна бир гал, афиналиклар Асклепий чумчугини ўлдириб қўйган атарбани улимга ҳукм этишибди. Боланинг қариндошлари, у ҳали ёш, бил-

масдан бу ишни қилган, ёки ақлидан озган пайтида қушни ўлдириб қўйибди, деб ҳимоя қилсалар ҳам ҳакамлар инobatта олмаганлар. Афиналиклар назарида муқаддас қушларни ўлдириб жуда оғир гуноҳ ҳисобланар экан.

Баҳодир Ясонга олтин баррани қўлга киритишга ёрдам берган Колхида маликаси Медеянинг кейинчалик рашк устида ўз болаларини ўлдиргани ҳақидаги ривоят ёлгон бўлиб чиқди. Коринф аҳолисининг илтимоси билан бу

ривоятни машҳур драматург Эврипид туқиб чиқарган экан. Аммо Эврипид ўз трагедиясида бу ривоятни шу қадар зўр маҳорат билан тасвирлаб берганки, кейинги авлодлар бу воқеани чиндан ҳам юз берган деб уйлаб, ҳатто тарихга киритганлар.

Аҳар-давлати денгиз ҳукмрони бўлиб турганида ваъдасини бажармаган иттифокчи шаҳарларга бундай жазо беришти: Уларнинг болалари ўқиш-ёзишдан ва мусиқа ўранишдан маҳрум қилинибди. Юнонларда ўқиш, ёзиш билмаслик ва мусиқани тушунмаслик оғир гуноҳлардан экан.

«Ойнаи Жаҳон» — болаларга

СЕШАНБА, 26 МАЙ

Ўз.ТВ—1

10.05 Инглиз тили.
10.35 Олам ва одам.
10.55 Болалар учун «Гулгунчалар».
11.15 «Юртим жамоли».
12.25 Кундузги сеанс «Муджиш хато». Бадий фильм.
18.10 «Оромгоҳлар мавсумга шайми?». Курсатувда болалар оромгоҳлари бўйлаб Ўзбекистон телевидениеси «Болалар» Бош муҳарририятининг рейд материаллари намойиш этилади.
18.35 «Хунарманд» тележурнал.
20.10 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ—2

18.15 «Ерилтош». Мульттўплам.
18.35 Ёввойи ҳайвонот олами.
21.00 «Сунгити кўнгирик».
21.10 «Сахрои кабир сири». Теле-сериал.

Ўз.ТВ—4

18.50 Мульттўмоша.
19.05 «Сен ҳақингда ва сен учун».
19.20 «Тасвир—98».
19.40 Солиқ ҳақида сабоқлар.

ЧОРШАНБА, 27 МАЙ

Ўз.ТВ—1

10.25 «Алифбо сабоқлари».
10.55 Болалар учун «Кичкин-тоймиз-гигин-тоймиз».
11.15 «Соғлом авлод — соғлом миллат».
12.30 «Чемпион билан учрашув».
12.45 Кундузги сеанс «Бембининг болалиги». Бадий фильм.
14.10 Маърифат маскани.
18.10 Болалар учун «Фарзанд — умид юлдузи».
18.25 Таянч нуқтаси.
19.55 «Таълим-тарбия миллий дастури амалда».
20.10 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ—2

18.35 Жаҳон халқлари эртаклари.
21.00 «Сунгити кўнгирик».
21.30 «Сахрои кабир сири». Теле-сериал.

Ўз.ТВ—3

16.40 «Эртақнамо чоршанба» кинокурсатув.

Ўз.ТВ—4

18.50 «Мульттўмоша».
20.10 «Дунё ва болалар».

ПАЙШАНБА, 28

Ўз.ТВ—1

10.05 «Жавоҳирлар бустони».
10.30 «Янги алифбони урганимиз».
11.20 «Ғаройиб ов». Мультфильм.
12.05 Болалар учун «Ёш куч».
12.20 Кундузги сеанс. «Сунгити пушаймон». Бадий фильм.
18.20 Болалар учун «Доно бобо даврасида». Курсатувда доно бобо халқ ҳикматлари, ривоятларидан сузлаб берадилар. Қизиқарли топишмоқ ва тез айтишлар бўлиб ўтади.
20.10 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ—2

18.15 «Эркатой» болалар учун дастур.
18.35 «2000 йилдан сўнг» телесе-

Азиз ўқувчилар! Бу ҳафта унутилмас воқеаларга, тарихий саналарга бой. Келинг, яхшиси уларнинг айримлари билан танишиб олинг:

Бундан 50 йил муқаддам (1948 йил) Тошкент киностудиясининг маҳсулотини «Навой» бадий фильми экранга чиққан эди.

55 йил муқаддам (1943 йил) Ўзбекистон Фанлар Академиясининг Абу Райҳон Беруний номли Шарқшунослик илмгоҳи ташкил топди.

65 йил муқаддам (1933 йил) Ўзбекистон Фанлар Академиясининг илмий-оммабоп ойнамаси «Фан ва турмуш»нинг биринчи сони нашрдан чиқди.

Ўзбекистон Фанлар академиясининг кутубхонаси очилди. Отақий номидаги Хоразм вилоят мусиқали драма ва комедия театри ташкил топди.

80 йил муқаддам (1918 йил) таниқли ўзбек шоири Туроб Тула тугилди.

— Машҳур ўзбек мусаввири Абдулҳақ Абдуллаев тугилди.

Тошкентда улкада биринчи олий ўқув юрти — Туркистон Давлат дорилфунуни очилди.

— Ўзбекистон «бўлбули». Ўзбек хонандаси Ҳалима Носирова тугилди.

— 90 йил муқаддам (1908 йили) Қорақалпоқ шоири, журналист Хўжамамет Аҳметов тугилди.

— 95 йил муқаддам (1903 йили) ўзбек шоири Абдулла Алавий тугилди.

120 йил муқаддам (1878 йили) таниқли ўзбек кинооператори Худойберган Девоннов тугилди.

— Маърифатчи, жамоат арбоби Абдулла Авлоний (1878 йили) тугилди.

130 йил муқаддам (1868 йили) халқ шоири, дostonчи

Эргаш Жуманбулбул ўгли тугилди.

140 йил муқаддам (1858 йили) ўзбек демократ шоири Фурқат (Зокиржон Холмуҳаммад) тугилди.

— 145 йил муқаддам (1853 йили) ўзбек демократ шоири Завкий Убайдулло Солиҳ ўгли тугилди.

— 220 йил муқаддам (1778 йил) таниқли ўзбек файласуфларидан бири Шермуҳаммад Мунис Хоразмий тугилди.

— 550 йил муқаддам 1438 йили Шарқнинг атоқли шоирларидан бири Ҳусайн Бойқаро тугилди.

— 595 йил муқаддам 1403 йили буюк мунажжим, ўз даврининг ажойиб мутафаккири, Улугбек мактабининг энг йирик арбобларидан бири Аловуддин Али ибн Муҳаммад Самарқандий тугилди.

— 1025 йили муқаддам (973 йили) Ҳрта Осиеннинг энциклопедист олими, мунажжим, математик, мутафаккир Беруний (Абу Райҳон Муҳаммад ибн Аҳмад) тугилди.

— 1130 йил муқаддам (873 йили) урта Осиё Шарқнинг машҳур энциклопедик файласуфи Абу Юсуф Фаробий тугилди.

— 1215 йил муқаддам (783 йили) Урта аср шарқининг буюк энциклопедист олими Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмий тугилди.

26—29 май 5 йил муқаддам 1993 йил Тошкентда бозор иқтисодиёти, бухгалтерия ва аудитта бағишланган конференция бўлиб ўтди.

31 май Жаҳон чекишга қарши кураш куни, кимёгарлар куни.

Тошкентда гуруч, дон чиқиндиларидан кирсовун ишлаб чиқариш бўйича Ўзбекистонда биринчи «Талагон» ўзбек-корейс қўшма корхонаси ташкил топди.

1 июнь — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни.
26 май 1966 йили Гайананинг миллий байрами — Мустақиллик куни.

риал.
18.55 «Буш утирма».
20.05 «Табобат оламида».
21.00 «Сунгити кўнгирик».
21.10 «Сир».
21.25 «Одобнома».
Ўз.ТВ—3
21.40 «Билиб қуй-ки, сени Ватан кутади!».

Ўз.ТВ—4

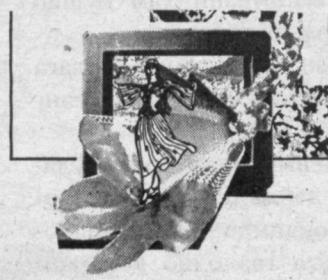
18.50 Мульттўмоша.
19.25 «Минг бир маслаҳат».
19.35 «Дустим ҳақида».

ЖУМА, 29 МАЙ

Ўз.ТВ—1

10.30 «Немис тили».
11.00 «Меҳр макони».
11.20 Болалар учун «Компьютер сабоқлари».
12.30 Кундузги сеанс «Жабрланув-

чининг даъвоси йўқ». Бадий фильм.
20.10 Оқшом эртаклари.
21.00 «Иқтисод алифбоси».
Ўз.ТВ—2
18.15 «Бугуннинг боласи».
19.15 «Ёнмаган ёзувлар».
21.00 «Сунгити кўнгирик».

21.10 «Яхши дам олинг!».
21.25 «Сахрои кабир сири» телесе-риал.

Ўз.ТВ—3

17.00 Болалар учун «Бинафша».

Ўз.ТВ—4

18.50 Мульттўмоша.

ШАНБА, 30 МАЙ

Ўз.ТВ—1

9.00 «Хайр, мунаввар даргоҳ».
9.40 «Шоҳруҳ» клуби.
10.10 Шу Ватанга бордир менинг керагим».
12.10 Кундузги сеанс «Шавкатли Рыцарь» Айвенго ҳақида қисса. Бадий фильм.
13.35 «Уйла, изла, топ!». Телебеллашув.
18.00 Болалар учун «Бизнинг азиз боболар».

19.50 Оқшом эртаклари.

Ўз.ТВ—2

9.05 «Сир».
11.50 Болалар экрани.
17.40 «Ерилтош» мульттўплам.
18.10 «Боланинг тили».
21.00 «Сунгити кўнгирик».
21.30 Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунига. «Мафтункор чехлар».

Ўз.ТВ—4

10.30 Шанба эртаги.
18.50 «Мульттўмоша».
20.45 «Ассалом, Франция».
21.30 «Бу ажиб дунё».

ЯКШАНБА, 31 МАЙ

Ўз.ТВ—1

8.25 Болалар учун «Камалак». Азим Суюн: «Эзгулик ва ёвузлик» фильм спектакль премьесаси. 2-қисм.
10.00 «Ватанимга хизмат қилман». Дунё қуриб, дунелар ярат. «Балоғат бекати».
12.20 «Катта танаффус» телевизион уйин.
12.55 «Ҳазрати инсон».
13.30 «Болалигим—попшполигим».
18.00 «Омад юлдузи» телевизион уйин.

Ўз.ТВ—2

9.05 «Болалар кулгуси оламни тутсин!».
9.45 Саргузашт фильмлар экрани.
11.40 Болалар экрани.
16.45 «Мультитанорама».
18.15 Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунига бағишланади «Катта танаффус».
20.00 «Синфдош».
21.20 «Сунгити кўнгирик».

Ўз.ТВ—4

9.00 «Хайрли тонг!».
9.55 «Эртақларнинг сеҳрли олами».
12.00 «Жонли сайёра».
13.20 «Сенинг вақтинг».
18.45 «Мульттўмоша».
20.10 «Биз ва бизнинг фарзандларимиз».

ДУШАНБА, 1 ИЮНЬ

Ўз.ТВ—1

Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни
20.10 Оқшом эртаклари.

Ўз.ТВ—2

18.15 «Ерилтош» мульттўплам.
СЕШАНБА, 2 ИЮНЬ

Ўз.ТВ—1

10.05 «Инглиз тили».
10.35 «Олам ва одам».
20.10 Оқшом эртаклари.
— Азиз ўқувчилар! Бу ҳафта сиз ушбу кўрсатув ва мультфильмларни кўришингиз мумкин. Кўрсатуви ҳақидаги фикр ва мулоҳазаларингизни кутамиз.

Тоҳир МУЛЛАБОВЕВ,
Ўзбекистон
телевидениеси
«Болалар» Бош
муҳарририятининг гуруҳ
раҳбари.

ТЎҒРИ СЎЗНИНГ ТЎҚМОҒИ

Мен Тошкентнинг марказида яшайман. Бизнинг хонадонимиз кўп қаватли уйларда жойлашган. Ёзги таътил бошланиши билан Кўкча даҳасида ҳовлида яшайдиган бувижоним хузурига шошиламан. Уларнинг атрофларида ҳам кўп қаватли бинолар кад ростлаган.

У ердаги уйлар билан ўзимизнинг уйни солиштириб хафа бўлиб кетаман. Чунки бизнинг уйнинг атрофи ниҳоятда ифлос, ахлатларга тўлиб кетган. Ёнг қизиғи бизнинг уйда бизга кўшни бўлиб жуда кўп тенгдошларим туришади. Неча марта талаб уларнинг балкондан туриб пастга ахлат ташлаётганини ўзим кўрганман. Хатто бир марта ойимга айтганимда, улар ўша боланинг ойисига «болангиз бундай қилмасин, ахир ўзимиз яшаймиз, қанча тоза бўлса ўзимизга яхши»-деганларида у боланинг ойисини жаҳли чиқиб «ким кўрибди, мени ўғлим бунақа номаъкул иш қилмайди», деди. Кейин мен кўрганнимни айтдим. Ўшандан буён кўшнимиз биз билан гаплашмай қўйган, ўғли ҳам мен билан ўйнамайди. Нега тўғри гап ҳеч кимга ёкмайди экан-а? Яқинда туғилган кунимда, синфдошларим ва ўқитувчиларимни чақирдим. Худди ўша кунлифтимиз бузилиб қолса бўладими. Ҳамма еттинчи қаватга пиёда чикди. Улар чиккунча уят-

дан бўларим бўлди.

Зинапоялар усти ташландиқ нарсаларга тўлиб кетган. Оёқ қўйишга жой йўқ. Ўша кунли опам билан иккаламиз ўтириш тугагач, барча қаватнинг зинапояларини супириб, тоза-лаб қўйдик. Аммо эртаси кунли яна ўша эски тос, эски ҳаммом...

Ўйлай-ўйлай охири сенга ёзишга аҳд қилдим, азиз «Тонг юлдузи». Тўғри сўзнинг тўқмоғини ишлатишни сен яхшироқ биласан. Зора, бизнинг уйимиз ҳам озода уйлардан бири-

БИЗНЕСНИНГ ЯНГИЧА УСУЛИ

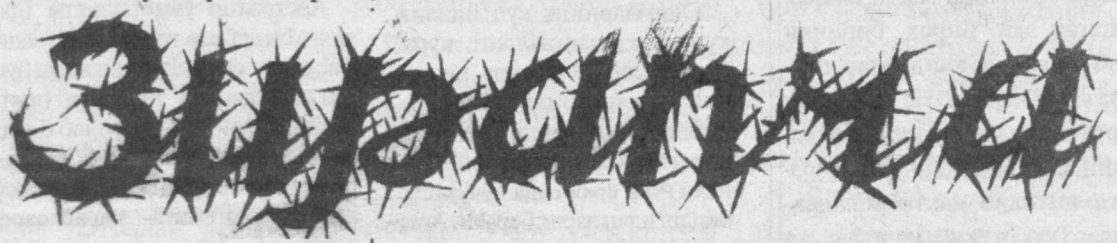
Яқинда дадажоним «сени Тошкентга олиб бораман, мазза қилиб айланиб келасан» дедилар. Хурсанд бўлиб йўлга отландим. Ростини айтсам, Тошкентга биринчи боришим эди. Телевизорларда кўриб, у ерда яшайдиган болаларга роса ҳавасим келар эди.

Тошкентга етиб келганимизда бир хайратимга ўн хайрат қўшилди. Баланд-баланд иморатлар, сўлим хиёбонлар, фавворалар шунақа ҳам чиройли, беихтиёр шошиб қоласан, киши. Айниқса, музқаймоқларини айтмайсизми? Бизда ҳам музқаймоқ сотишади, аммо Тошкент музқаймоғи олдида бизники ип эшолмас экан. Тошкент кўчаларини айланиб юрар эканмиз, қайтганимдан сўнг ўртоқларимга роса мактанадиган бўлдимда, -деб ўйлайман ўзимча. Дадажоним бир пайт менга метрони томоша қиласанми-деб қолди. -Севиниб кетдим, ичимда ўйлаб

инсон заковатининг чексиз қудратидан нишонадир.

Ширин ҳаёлларимни Чорсу бекатида поездга чиқиб, йиглаб садақа сўраган бир бола бузди. Аввалига хайрон бўлиб, дадамга қарадим. Уларнинг бепарво ўтиришларини кўриб, қолган одамларни бу воқеага муносабатини кузатдим. Назаримда ҳамма бу воқеага кўнлик-қандай хотиржам ўтирар эди. Қўллари, юзлари кир аммо яхшигина кийинган бола рус тилида ялиниб-ёлвориб садақа сўрашни давом эттирар эди. Шу пайт кўзим, чет эллик икки амакига тушди. Улар ўз тилларида нималардир деб кулишди...

Навбатдаги бекатда бола тушиб қолди. Биз ҳам шу бекатга тушиб Чорсу бозорига кирдик. Не кўз билан кўрайки, метродан чиқиш жойида ҳалиги «тиланчи» болани катта сумка кўтарган бир киши кутиб олди. У ўнтакча боланинг хар бири-

га айланса.

Зафаржон МУСАЕВ,
Тошкент шаҳридаги
Хадра маҳалласи 8-уй

турган орзуимни дарров била қолдилар.

Шундай қилиб, метрога тушдик. Унда ҳар бир бекат қўйилган номига муносиб безатилгани, орасталигини кўриб кўзим қувонди. Метронинг қурилиши

дан пул санаб оларди.

Негадир бу воқеадан сўнг таъбим хира бўлиб, ҳеч нарса татимай қолди. Кўз олдимдан чет эллик икки амакининг кулгисию, кўк кўзи хунук порлаб турган «амаки»нинг пул санаб олаётгани кетмасди. Библишимча бу воқеа атайлаб тез-тез уюштирилиб турилар экан. Шунинг учун ҳам поездда кетаётган одамлар тиланчи боланинг бу «томоша»сини кўравериб кўзлари пишиб кетган экан. Ватанимизнинг пок номига доғ тушириш ниятида, қолаверса нафс йўлида ғаламисона ўйинлар ўйлаб топаётган бу «кимса»лардан хафа бўлиб кетасан, киши.

Нима бўлганда ҳам Тошкентдан жуда кўп ҳаётини сабоқлар олиб қайтдим. Қайтаётганимда, бу гўзал шаҳарга кўзларим тўймай қарадим. Назаримда, Тошкент ҳар қандай иғво, тухматлардан баланд тургандай, қуёш чиқадиган томонга мағрур қараб турар эди.

Феруза АШУРОВА,
Навоий вилояти,
Қизилтепа тумани
Ойбек номи мактаб
ўқувчиси.

-Дада, одамнинг юзини яхши эслаб қоласизми?

-Ҳа.

-Жуда яхши экан-да. Мен соқол олишда қарайдиган кўзгуни синдириб қўйдим.

**«Зирапча»га жавоб
йўллайдилар**

**МУЗЛАТГИЧ «МУЗЛАБ»
ҚОЛМАДИ**

Чилонзор тумани ҳокимининг ижроия маҳкамаси сизга шуни маълум қиладики «Тонг юлдузи»нинг 1998 йил 24 февралдаги 14-15-сонида чоп этилган «Музлатгич музлаб қолди-ёв» мақоласи юзасидан текширув ўтказилди. «Мархабо» АЖ раҳбарлиги билан биргаликда бир қатор ишлар қилинди. Жумладан: Йўлдошева М.га тегишли «Орск-7» музлатгичи қайтадан таъмирлаб берилди.

Аҳоли билан иш олиб боришда бир қатор хатоликларга йўл қўйганлиги учун А.И.Спридонов ишдан четлатилди.

Т.Тўхтабоев,
Чилонзор тумани
ҳокимининг биринчи
ўринбосари.

**Ўқув йилининг охири.
Ўғил отасига:**

-Дада, дадажон! Бахтли одам экансиз

-Нега энди?

-Янаги йилга менга дарслик сотиб олмайдиган бўлдингиз, синфда қолдим.

**«БОҒ КЎЧА» МАС
ЛОЙ КЎЧА**

Маҳалламдир «Боғ кўча»,

Кўчамиз-чи лой, тупроқ.

Йўлинг тушса, бу ёққа,

Эҳтиёт бўлгин, ўртоқ.

Ёмғир ёғди дегунча,
Бошланади ҳавотир.
Янги кўйлак янги шим
Лой бўлса, чатоқ ахир.
Ёзда бўлса тупроқни,
Кечиб тоқат бўлар тоқ.

Йўл тузатар амаким,
Кўча холдан огоҳ!
Ёки раис тозага,
Бу кўча ўғаймикан?
Бир пайт берган ваъдаси,

Шунчаки чўпчакмикан?
«Ўрмонбек»да бир кўча,

Йўқ эмас, у бор кўча,
Қачон асфальт юзини,
Кўрар шўрлик «Боғ кўча»?..
Нилуфар ДАВИДОВА

**ҚЎЙНИНГ
СОЧИ**

Ўлтирардим бир кунли

Қирқиб қўйнинг жунини.

Келди Нигор тилдираб,

Нима дер денг чулдираб?

Дада, боғлаб қулочин

Оляпсизми қўй сочин?

Раҳим ОТАХОН,
Хоразм вилояти, Шовот
тумани, 21- мактаб
ўқитувчиси.

«ЎҚУВЧИ» — ФИЛЛАР

Ҳиндистон шаҳри чеккароғидаги коллежда барча талабалар машғулотга кечикмай келишган эди. Бироқ, биринчи дарс бошланиши биланок, мактаб ҳовлисида қандайдир шовқин-сурон эшитилди. Ҳамма деразадан қаради. Не куз билан қуришсинки, мактабга ундан ортиқ филлар «уқишга» келишибди. Коллеж ходимлари уларни ҳайдашга қанчалик ҳаракат қилишмасин, филлар «уқишга» интилиб, мактаб ҳовлисида чикишни иштамади... Ҳиндлар гулхан ёқиб, машғалалар ёрдамида филлар подасини ҳайдашга тушдилар. Улкан жониворлар бундай «хужумга» бардош беролмай, охири кетишга мажбур бўлишди.

Олимжон эрталаб уйқудан кузини очиб, Яқин Шарқда уйлаб топилган ва Шимолий Европада такомиллаштирилган каравотдан пастга тушди. У ип газламадан ёхуд ипакдан тикилган тунги куйлагини ечди. Ип газлама учун хом ашё бўлган пахта ҳам биринчи бор Яқин Шарқда экила бошланган. Ипак эса Хитойдан келтирилган. Сунгра у Америка ҳиндилари томонидан ихтиро қилинган шиппагини кийиб, «ван-

ОЛИМЖОН ОЛГА!

на»га киради. Аввал қадимги Ҳиндистонда кийиш одат қилинган пижамасини ечади.

Олимимиз қушни «кафе»га бориб нонушта қилишни кунлига тутиб қўйганлиги, лекин ҳавонинг авзойи бузук бўлганлиги учун ойнаси биринчи дафъа Мисрда ихтиро қилинган дераздан кучага қарайди. Ёмғир ёғаяпти. Таъби тирриқ бўлган Олим дастлаб Марказий Америка ҳиндилари дарахтдан

ИХТИРО

ажратиб олган каучукдан ишланган калишини кияди-да, Жануби Шарқий Осиёда ихтиро қилинган соябонини қулига олади. У намотнинг юпка аъло нави бўлган фетр шляпасини ҳам кияди. Намат босишни ва умуман жундан мато туқишни биринчи

Панака ороларида тўғри бурчак пояли дарахтлар усади. Буларнинг йиллик ҳалқалари ҳам тўғри тўртбурчак шаклида бўлади.

Приморьенинг жанубий қисмида темир қайини ёки Шмит қайини деб аталган дарахт усади. Унинг поясини ҳеч қандай болта кеса олмайди. Ундан уқ ҳам тешиб ута олмайди. Танасининг қаттиқлиги темирга тенглашади.

Японияда янги узилган гуллар билан бир қаторда банка шишалар ичида консервланган гуллар ҳам сотилмоқда. Банкани очгандан сунг, офтобда озгина сув пуркаб юборилса, банкадаги гул тирилади ва яна янги узилган гулдан фарқи қолмайди. Дастаргул, петуния ва карнайгуллар консервланган гуллар қаторига киради.

Олимларнинг кўп йиллик кузатиш натижаларига қўра, Урта Осиё чуларида қизилқия усимлигининг ажойиб хусусияти аниқланди. Унинг ярқираган қизғиш-гунафша рангли гули ер остида чучук сув борлигидан дарак беради. Агар усимлик гуллари рангпар бўлса, у устан ердаги сув шўр булар экан.

Дунёдаги ҳар бир миллатнинг уз севган ҳўл меваси бор. Айримлар ананасни яхши қуришса, бошқалар олмани, яна бировлар апельсинни, узумни хўш қўради ва ҳоказо. Шарқда жойлашган Маркиз ва Гавай ороллари ҳамда Ҳиндистоннинг айрим қишлоқларида яшовчи аҳолиси дунёда Болами (нон дарахти)дан ширин мева йўқ, деб ҳисоблайди. Унинг меваси қовун ёки ананас-

бўлиб Урта Осиёлик кигиз усталари ихтиро қилишган.

Энди бизга таниш Олим иштаҳасини очиш учун, Урта денгиз соҳилларидан тарқалган апельсиндан тановул қилади ёки дастлабки ватани Шимолий Африка бўлган тарвуздан бир карж ейди. Сунг у илк бор Ҳабашистондан келиб чиққан кофега қанд ё бўлмаса қаймоқ қўшади. Қанд Ҳиндистонда пайдо бўлган, сигир соғишни эса одамлар, энг аввал, Яқин Шарқда расм қилган эканлар. Кофе билан бирга қушиб ейиш учун у оғизда эриб кетадиган кекс ҳам олади: кекс-

нинг мазасини эслатади, жуда йирик, оғирлиги 35 килограммгача етади. Мева қобиқлари эса қовурилганда худди қовурилган каштанни эслатади. Умуман, Болами меваси ҳақиқатдан ҳам ҳўл мевалар подшоси деб юритилишига асос бор.

Австралия урмонларида Брахитон деб аталган дарахт усади, фаслнинг ёғингарчилиги кўп бўлган вақтларида танасига (яъни бутилкаларига) сув тушлаб олади ва йилнинг қурғоқчилик вақтларида жамғарилган сувни аста-секин уз эҳтиёжига қараб сарфлайди.

Толали усимликларда луб толалари мустаҳкамлиги жиҳатидан темир билан бемалол тенглаша олади. Тортиш кучи эса металлга нисбатан 15 марта кўпдир.

Панама ва Колумбияда таупа пальмаси усади. У юз йилгача яшаб ҳар йили бир донаси 10 килограмм ва ундан ортиқ келадиган ёнғоқ-мевалар беради. Ҳар бир ёнғоқ-мева бир қанча бўлимлардан ташкил топган бўлиб, уларнинг ичида 6-10 дона уруғ жойлашган.

Қахрамон ОРИПОВ

ни, даставвал Скандинавияда тайёрлаганлар, кекснинг уни учун хом ашё бўлган бугдойни экиш авваламбор Кичик Осиёда расм бўлганлигига далиллар бор.

Ниҳоят олимимиз газетани бир куздан кечириб чиқишни хоҳлайди. Газетадаги ҳарфларнинг алфавити семит тиллари негизда таркиб топган, қозининг ватани Урта Осиё ҳисобланади. Босилиш усули эса Германияда ихтиро қилинган. Олимга кашф қилинмаган нима қолди? Бу ҳақда уйга толмоқ, берганларни олмоқ, олганларни қайтармоқ учун яна олға илгарилаш-да!

Искандар ОДИЛОВ.

ТУЗ

Географик харитага назар солсангиз, Ер шарининг турли жойларида туз билан боглиқ бўлган номларни кўп учратасиз. Булар туздек шарофатли неъматнинг номини абадийлаштириш учун одамзод томонидан бориб қилинган ёдгорликлардир.

Бу номлар асосан аҳоли яшайдиган жойларга қўйилган бўлиб, ҳар бирининг узига хос тарихи ва афсоналари бор. Масалан, Ҳиндистондаги Леванапутра шаҳри номининг мазмуни узбекчада «Туз шаҳри» деганидир. Франциянинг энг катта шаҳарларидан бири Марселни изоҳлайдиган бўлсак, унинг лўғавий маъноси «Денгиз тузи» дея тушунилади. Америкадаги Солтвил шаҳри ҳам «Туз саройи» деган маънони англатади.

Россияда Солигалич, Усольск, Соликамск, Сольвичагородск, Усть-Сольск каби бир неча шаҳар ва қишлоқлар борки, булар қадим замонларда туз кони атрофида барпо этилган. Германия ва Австралиядаги Зальцгиттер, Зальцбург, Зальцген, Зальцбург шаҳарлари ҳам туз номида. Чунки «Зальц» туз дегани. Марказий Осиёдаги: Тузкон, Шўртепа, Намаккан, (Наманган) ва бошқа географик номларнинг маъноси ҳам уз-уздан маълум. Душанба шаҳридаги Кулоб туманига борадиган йўл ёқасида Хужа Мумин тоғи бор. У узокдан улкан мақбаранинг юмалоқ гумбазига ўхшаб қўринади. Бу тоғни ерли аҳоли «Қўхинамак», яъни Туз тоғи деб ҳам юртишади. Тепасига чиқиб, ҳар хил гиёҳлар билан қопланган, дарз кетган, тошларга назар солсангиз, бу тоғнинг турган-битгани тош тузидан иборат эканлигига ишонч ҳосил қиласиз.

Бу 10 миллионлаб тоннабойлик, деган сўз. Хужа Мумин тоғининг этакларида эса шўр сув булоқлари отилиб ётибди.

Малика АБДУЛЛАЕВА

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ ҚЎМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМЪАРАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ХАЙЪАТИ:
Муртазо СУЛТОНОВ,
Жаббор РАЗЗОҚОВ, Гулнора
ЙУЛДОШЕВА, Хотам АБДУ-
РАЙМОВ, Илқилоб ЮСУПОВ,
ДАДАХОН ЁҚУБОВ,
Миршохил МИРҲАМИЛОВ,
Суннатилла ҚУЗИЕВ, Феруза
ОДИЛОВА.

«ЁШ ИҚТИСОДЧИ»
ИЛОВАСИНИ ТАЙЁРЛАГАНЛАР:

Музаффар ПИРМАТОВ,
Асқар ШОКИРОВ,
Равшан ҚАМБАРОВ,
Маҳлиё МИРСОАТОВА.

IBM компьютерида терилди ва
саҳифаланди. Офсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г -017.
46.496 нусхада босилди.
Қўғоз бичими — А-3.
Босишга топшириш вақти 19.00
Топширилди — 18.30

Рўйхатдан ўтиш тартиби
№ 000137
Манзилимиз: 700083,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси,
32-уй.
• Нашр курсакчи: № 64563
• Телефон:
• 1-33-44-25
• 1-36-57-91
• 1-36-54-210